

ONİKİŞUBAT BELEDİYESİ

Kahramanmaraş

Yüz Yaşın Sırrı

Ömer Kaya

İmtiyaz Sahibi

Hanefi Mahçîçek

Genel Yayın Yönetmeni

Serdar Yakar

Kapak ve iç sayfa resimleri

Zeyneb Betül Ülger

Kapak İç Düzen

Tayyib Atmaca

Sertifika No: 48044

ISBN: 978-605-71814-2-8

Baskı Tarihi

1. Baskı 2002

2. Baskı Ocak 2023

Baskı-Cilt

Sertifika No: 47771

Salmat Basım Yayıncılık Ambalaj San. ve Tic. Ltd. Şti.

Zübeyde Hanım Mahallesi Sebze Bahçeleri Cd. 99/22

06070 Altındağ /Ankara

Ömer KAYA

YÜZ YAŞIN SIRRI

ONİKİŞUBAT BELEDİYESİ

Kahramanmaraş

Ömer KAYA

Şair. Yazar. Elbistan'da 1943'de doğdu. İlk ve ortaokulu Elbistan'da, liseyi Maraş'ta okudu. Ankara İlahiyat Fakültesini bitirdi. Öğretmenlik mesleğine atandı. İlk görev yeri Denizli Çivril Lisesi'dir. Buradan sonra, değişik seviyedeki okullarda görev yaptı. En son Kahramanmaraş İlköğretim Okulu'ndan 1996'da emekliye ayrıldı.

Maraş halk kültürünü araştırmak için köy köy gezdi. Farklı alanlarda araştırmalar yaptı. Kahramanmaraş Kültür Sanat Evi (KÜSEV)'in kurucuları arasında yer aldı. Birinci Dünya Harbinde Ermeni Çetecilerin Katliamına Uğramış Mağdurlar Derneği'nin başkanlığını yaptı.

Çeşitli gazete ve dergilerde araştırma, şiir ve öyküleri yayınlandı.

Yayınlanan eserlerinin yanı sıra yayınlanmayı bekleyen çok sayıda eseri bulunmaktadır. 22 Eylül 2009'da vefat etti.

Çalışmaları başta oğlu Ali Rahmi Kaya olmak üzere Serdar Yakar ve Yaşar Alparslan tarafından derlenip basıma hazır hale getirilmektedir.

Eserleri: Acıpayam'ın Tatlı Verimi (I. Kitap 1971), Bilgehan (1972) Elbistan Bilmeceleri (1976), Bahçeci Hoca (1999), Yüz Yaşın Sırrı (2002), Mahallî Kelimeler Sözlüğü (Müşterek; 2003), Kahramanmaraş'ta Ceridogulları (Müşterek; 2003), Osman Sadi Kazancı Camii ve Damlalar (2005), Hüsne Hatun (2006), Damlalar (2008), Elbistan-Maraş Hanları ve Yol Güzergâhları (2010), Karacaoğlan (2014)'dir.

TAKDİM

Şairler ve yazarlar diyarı olarak kabul edilen Kahramanmaraş, havası, suyu ve iklimi ile tarih boyunca edebiyatçılara beşiklik yapmıştır bir bakıma... Sünbülzâde Vehbilere, Halilî-i Maraşîlere, Nadir Babalara, Karacaoğlan ve Dadaloğlu'na vatan olan Kahramanmaraş Cumhuriyet döneminde de şiir ve edebiyatta çeşitli akım ve ekollerle zirve yapmıştır.

Kahramanmaraşlı olmayı şairliğinin üstünde bir onur olarak kabul eden Necip Fazıl Kısakürek ve arkasından gelen gençlik... Nuri Pakdil, Erdem Bayazıt, Rasim Özdenören, Cahit Zarifoğlu, Alaeddin Özdenören, Bahaettin Karakoç, Kadir Tanır, Osman Sarı... Liste uzadıkça uzar.. Ve tabii bunların hepsine de ağabeylik yapan, ortaokulu Kahramanmaraş'ta okuyup Kahramanmaraş'la özleşen Sezai Karakoç.

Karacaoğlan'ın sevgi ve aşk dolu mısraları ile Dadaloğlu'nun "Hey heeeey"li kahramanlık dolu türküleri Abdurrahim Karakoç'ta, Mahsuni Şerif'te, Dostozan'da, Derdiçok'ta, Hayati Vasfi'de, Ahmet Çıtak'ta, Ali Akbaş'ta, Durdu Yoksul'da, Mustafa Zülkadiroğlu'nda devam ederek yol katetmiştir.

Bugün Kahramanmaraş yetiştirdiği şair ve edebiyatçıları ile marka şehir olmaya adaydır.

Kahramanlık Madalyası Kahramanmaraş'ta nasıl ki fertlere verilmeyip tüm bir şehre verilmişse şairlik ve yazarlık payesi de Kahramanmaraş'ta her bir Kahramanmaraşlının mayasında ezelden beri vardır.

Yukarıda isimlerini sıraladıklarımızın yanı sıra isimlerini sayamadıklarımız ve yazdıkları Kahramanmaraş dışına çıkmadığı için ismini duyuramamışlarımızla Kahramanmaraş dün olduğu gibi bugün de şair ve edebiyatçılarımıza bir bakıma mektep olmaya devam etmektedir.

Gerçek manada bir mektep olan merhum Ömer Kaya hocamız da bu değerlerden biridir.. Bir ömrü memleketine adanmış, içinde doğup büyüdüğü Kahramanmaraş'ı adım adım gezmiş, gözlemlemiş ve yazmıştır. Araştırmacı kimliğinin yanı sıra çocukları da unutmamış, onlar için de güzel hikâyeler kaleme almıştır.

Kahramanmaraş dün pamuğu, çeltiği, dondurması, biberi ile nasıl bir marka olmuşsa bugün de şair ve edebiyatçıları ile gerçek bir markadır. “Şairleri haykırmayan bir millet; sevenleri toprak olmuş öksüz çocuk gibidir” der Mehmet Emin Yurdakul. Kahramanmaraş haykıran bir şehirdir. Şairiyle, ozanıyla ve dahi çobanıyla haykıran, hakkını arayan, haksızlığa başkaldıran bir şehir...

12 Şubat 1920'de verilen millî mücadele bunun tezahürü, 15 Temmuz 2016'daki diriliş ise ispatıdır.

Merhum Ömer Kaya hocamızı rahmetle anıyor esere emeği geçen arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunuyorum...

Hanefi MAHÇİÇEK
Onikişubat Belediye Başkanı

YÜZ YAŞIN SIRRI

Râmis Hoca, çevresinde sevilen, sayılan bir insandı. Bu onun doğru ve dürüstlüğünden, musallî ve mütedeyyin oluşundan ileri geliyordu. Takva ehliydi. Haramdan çekindiği kadar, şüpheli şeylerden de o derece uzaklaşan; bazılarının deyimiyle, hayatını zorlaştıran bir kişiliği vardı. Derler ki; tarlada işi bitip de eve dönerken, öküzlerinin ağzına haram girmesin diye çepik (ağızlık) takardı. Yine derler ki; bir tarladan diğerine geçerken, kimsenin hakkını kimseye geçirmemek için çarığının içindeki toprağı oraya dökerdi.

Râmis Hoca, bu adı köyünün imamlığından dolayı almıştı. Bir yandan imamlık yaparken; yani meccanen imamlık yaparken, diğer yandan da maişetini kazanabilmek için çiftçilikle uğraşıyordu. Hanımı da hâfız-ı kelâm idi. Başkalarını yetiştirdiği sıralarda, oğlunu da hafız olarak yetiştirmişti.

Râmis Hoca, Hasankale (Pasinler)'nin Korucuk köyündendi. Kendisi gibi, çevrelerinde sevilip sayılan kıymetli iki dostu vardı. Bunlardan birisi Pasinler (Hasankale)'in Ebsence köyünden Vehbi Efendi idi.

Vehbi Efendi; Nakşibendi büyüklerinden olup, 1858 (H.1285) tarihinde Hasankale'nin Kındığı köyünde doğan; 60 kişilik müfrezesiyle Ermenilerin elinde bulunan Oyuklu köyündeki silah depolarını basıp Haydarî Boğazı'ndaki Türk ordusuna ulaştıran ve 12 Mart 1918'de Türk Ordusu ile beraber Erzurum'a girdiğinde, aynı gün babası Hacı Hüse-

yin Efendi'nin şehit düştüğünü öğrenen Alvarlı Muhammed Lütfi (Efe)'nin kardeşidir.

Vehbi Efendi'nin kardeşi olan ve Hülâsâtü'l-Hakâyık adlı eserinde "Sakın incitme bir cânı / yıkarsın Arş-ı Rahman'ı" diyen Alvarlı Muhammed Lütfi (Efe), 12 Mart 1956'da vefat edip, cenazesi Alvar köyüne defnedilmiştir.

Diğeri de Horasan'ın Azab köyünden olan Ahmet Ağa idi. Bu üç dost, kış yaz demez birbirlerini ziyaret ederlerdi.

Bir gün Ahmet Ağa'nın rahatsızlığını duyan Râmis Hoca, arkadaşı Vehbi Efendi'yi yanına alarak Azab köyüne ziyaretine gider.

Râmis Hoca ile Vehbi Efendi, dostlarının yanına geldiklerinde onu çok kötü bir durumda bulurlar. Söylediği sözlere bakarak, "herhalde şuurunu kaybetti." derler. Hatta "Merak etmeyin, ben bu dertten ölmem; Allah bana daha epey ömür verecek, ben de sizi ziyarete varacağım" dediğini duyunca iyice şaşırırlar.

Ateşler içinde sayıklayan Ahmet Ağa'nın halini görenler hem şaşırırlar hem de bu halin bir hâlet-i nez', yani bir sekerat hali olduğuna karar verirler. Kendine geldiği bir sırada tevbe etmesi için telkinlerde bulunurlar. Kendileri bol bol kelime-i şehadet getirerek, hastanın da son nefesinde kelime-i şehadet getirmesini sağlamaya çalışırlar. Fakat beyhude; adam kendine geldikçe, yarı açık ölgün gözleriyle sağına soluna bakınıyor ve hâlâ "Merak etmen, ben yüz yaşamadan ölmem" deyip duruyor. Demesine diyor ya, yanındakilerin bile ezberlediği bu sözün ardından hep ufukta bir karartıyı seyrediyormuş gibi bakınıyor, bakınıyor duruyor.

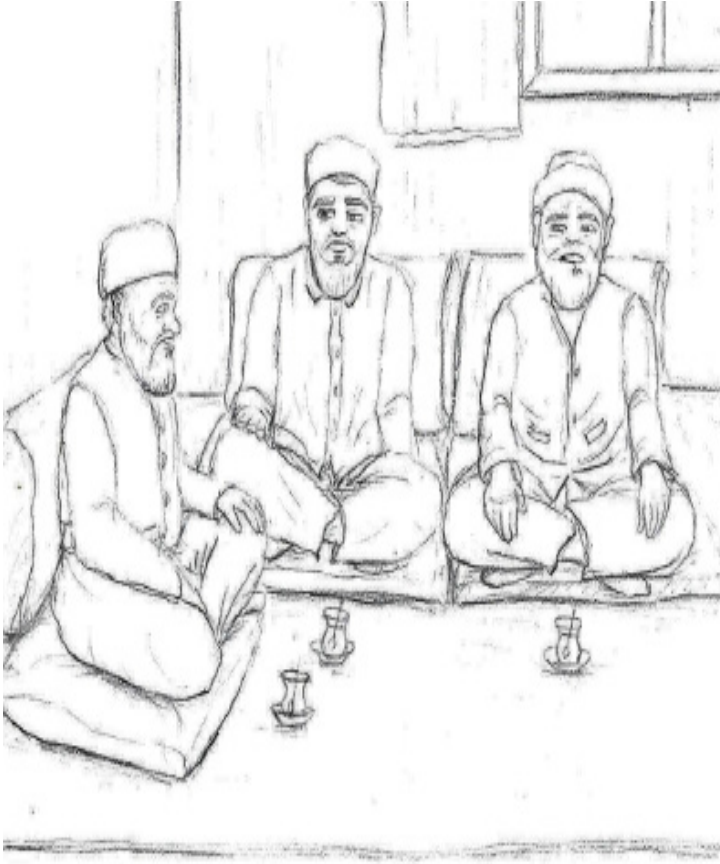
Tabii Râmis Hoca ve Vehbi Efendi, kendine geldiği bir arada dostları Ahmet Ağa'dan helallik dilerler. Ahmet Ağa:

-Helal olsun! Helal olsun! Sizler de hakkınızı helal edin lakin ben yüz yaşamadan ölmem!" diye söylenir. Soluğu tükenmek üzere olan bir sesle söylemeye çalıştığı bu sözlerden gayrı söz etmez.

Kederli bir vaziyette; ayrılmakla ayrılmamak ara-

sında kararsız bir şekilde kalan Râmis Hoca, nihayet Ahmed Ağa'nın ailesiyle de vedalaşır ve Vehbi Efendi'yle beraber Azab'tan ayrılır.

Bir ay kadar sonra, merakla bekledikleri dostlarından sağlık haberleri gelince; yine ikisi bir Ahmed Ağa'yı ziyarete giderler. Ahmet Ağa'nın yanına vardıklarında, onu dipdiri bahçede gezinirken görürler. Doğrusu hem sevinirler hem de şaşırırlar.

Samimi, sıcak bir karşılamadan sonra, içeriye geçerler, çay faslına başlarlar. Abdestini tazeleyip, teri ve ter kokusunu üzerinden atıp öylece içeriye gelmiş olan Ahmet Ağa, dostlarıyla kıtlama çaylarını yudumlarken eski hatıralarını da tazeler. Bir ara, Râmis Hoca'nın kafasına bir şeyin takıldığını hissederek; lâkin buna bir anlam veremez ve dostunun soru sormasını bekler.

Râmis Hoca, kafasına takılan ve bir türlü cevap bulamayan sorusunu bir ara denk getirir, sorar:

-” Ahmet Ağa, bundan bir ay önce seni ziyarete geldiğimizde, ağır bir vaziyetteydin, Vehbi Efendi de benim düşündüğüm gibi düşünmüştü. Allah (cc.)’tan ümid kesilmez ama herhalde sekerat halinde, baksana olmaz şeyler söylüyor. Allah (cc.) amel-i imandan ayırmasın! Münasip bir telkinden başka kulun elinden ne gelir ki. Takdir Allah’u Teâlâ’nındır, dedik. Dedik demesine ya, sen kendine geldikçe inadım inat, dedin; yüz yaşından ne aşığı indin ne de yukarıya çıktın. Doğrusu işin burasını anlayamadık. Bu sırrı bize açıklasana! Bu yüz yaşın sırrı nedir.

Ahmed Ağa, bir bayram arifesinde başından geçen bir olayı dostlarına şöyle anlatıverdi:

“Neden yüz yaşına kadar yaşayacağımı mı soruyorsunuz? Bakın anlatayım. Yalnız, bundan önce size bir haber vereyim. Allahu Teâlâ, bir âyet-i celilede mealen:

“Sabret; Allah’ın vaadi haktır. Günahın için af dile ve akşam sabah Rabbini övüp o’nu tesbih et.” buyurur.

Bundan yıllar önceydi. Zaman olarak takriben 1950'li yıllarda idi. Alışveriş için Horasan'a gitmiştim. Bir bayram arifesi idi. Bayramlık için çarşıya indim. Çarşıda atın heybesinin bir gözüne yiyecek, bir gözüne de çocuklar için giyecek v.s. doldurmuşum. Doğrusu hem bizimkileri, hem de birkaç yetim var, onları sevindireyim demiştim.

Horasan'dan Azab köyüne gelirken yolda bir kadın görmüştüm. Çocukları bayramda sevindireceğim diye Allah'a şükrederken, gördüğüm bu kadın dikkatimi çekmişti. Olacak şey değildi. Yanında ufak tefek üç tane de çocuğu vardı. Onlarla konuşa konuşa gidiyordu. İşin dikkat çeken yönü, kadının gittiği cihette herhangi bir köy yoktu. Vakit ikindin üzeri idi. Gittiği yolun bayıra doğru çıkan bir davar yolu olduğunu biliyor ve hatta görüyordu. Karşımda gittikçe yükselen yer, Erzurum'un Palandöken'i gibi düzgünce, kayaliksız bir sırttı; Naldöken gibi taşlık bir bayırdı.

Neticede kadın, dağın eteğinde bulunan bir mağamsı kayalığa varacaktı. Gerek yukarıya gerekse yana yöne gitmesi düşünülemezdi, her tarafı çıkmaz sokak gibiydi. Önünde sarp kayalık, bir yanında dik bir bayır, diğer yanında da upuzun bir yarma vardı.

Atı sürdürdüm, kadının önüne geçtim. Belli ki, asikcağız korkmuştu. Çocukları da bunu hissetmişlerdi ki, analarının eteklerine sımsıkı sarıldılar. Bu bana bizim avludaki gürk ile kanatları altına sinmiş civcivlerini hatırlattı.

Önce kadına itimat telkin ettim; sen dünyâ ahiret anam, bacımsın, sana benden asla zarar gelmez. Evladım, yalnız merak ettim, bu dar vakitte nereye gidiyorsun? Hele hele, bayram arifesinde böyle sarp ve ıssız bir yerde ne işin var? Yoksa aklına, çocuklara veya kendine zarar vermek gibi kötü şeyler mi geldi? İyice meraklandım, bana doğruyu söylemezsen yanından ayrılmam, dedim. Bunun üzerine kadıncağız ağlamaya başladı; gözlerinden pırpırım gibi yaşlar dökülüyordu. Çocuklar da ağlamaya başlamıştı. Analarının kimisi eteklerini, kimisi de ellerini sımsıkı tutmuşlardı. Kadın çağız göz yaşlarını eliyle silemiyordu. Ancak yanaklarından aşağı dağılıp inen yaşları omuzuyla silmeye çalışıyordu. Ben direnince, nihayet çaresiz dile geldi. Bu arada öyle bir hıçkırık tutmuştu ki, “ben!” dedi, ardını getiremedi.

Kadıncağızı biraz daha teskin ettim. İyice aşağıdan almış güvendirmiştim. Tekrar yeniden “ben!” diyerek söze başladı

“Ben bir dul kadını. Bu üç çocukla dul kaldım. Kimim kimsem yok. Kaynatamgil de fakir, kendilerine bakmaktan acizler. Anamın atamın yurdu bu köy değil. Anam atam yurduna gitmeye de ar ettim. Aç açık kalmış da gelmiş, demesinler dedim. Çocukların eli günü görüp gönülleri kırılmasın, bir şeye umsuluk olmasınlar diye iki günlüğüne şu kayalığa, mağaraya gidiyorum. Ahvalimi anlatmaya gidiyorum. Ahımı şu kayalardan gayrı kimse duymasın diyorum.

İki günde şu çıkındakileri bitirir gelirik. Gördüğün aha şu guru ekmekten gayrı dadımlık bir şey yoktu; Rabb’ima şükürler olsun, nediğim.

Aha dinledin, var git ağam! Allah işini rast getire! Alçak gönlünle bizi dinlemen, bizi anlaman bile bize eyilik oldu. Ne saklıyayım, önce heybetinden korkmuştum. Sıfatın korkumu attı. Ne diyeyim, adamın hasıymışsın. Allah razı olsun, çoluğun çocuğunla şimdiden bayramın mübarek olsun! Allah ağzınızın tadını bozmasın!” dedi, demesine ya, gerisini getiremedi. Eteğinin tersiynen gözünün yaşını, burnunun suyunu sildi. Çocuklarınıkini de sildi. Gözleri hep yukarıdaydı, yine yukarıya doğru yürümeye başladı.

Ben donmuştum. İkindinin gölgesinde donmuştum. Ağzımı açmak için o kadar çabalamıştım ki, birden pat diye, kelimeler düzensiz düşüvermişti.

“Dur anam bacım, dur evlâdım dur!” deyiverdim.

Kadın duruvermişti. Anlamsız bir bakışla bana bakmaya başlamıştı. Zavallı kadın, yanıldığını mı sanmıştı yoksa bilemedim. Dünya ahiret bacım olsun; kimi zaman utanıp kızaran, kimi zaman korkup sararan yüzlerini Allah için yeni gördüm. Ona, “Dur evlâdım, dur; dur da dinle! Bak eteklerini aç!” dedim.

Eteklerini aç, dediğim zaman sanki kınalı keklığı ürkütmüştüm. Akşamın kızıllığı ince, alımlı yanığında rengini yitirmişti. Yavaşça attan indim, eğerin iki yanına sarkan heybeyi güçlkle indirdim. Birkaç adım ötedeki kadının önüne götürdüm, koydum. “Bunu çocuklara bayramlık için almıştım, nasip sizeymiş. Aç eteğini, heybenin gözlerinden dilediğin kadar koyayım,” dedim.

Kadın sakinleşmişti. Göğsündeki dalgalar durulmuştu. Heybenin ağzını açıp kadının eteğine öteberleri doldururken, çocukların analarını bırakıp heybenin başına üşüşüğünü gördüm. “Aç aman bilmez, çocuk zaman bilmez.” derler ya, “aç elini kora sokar” denildiği gibi heybenin içine ellerini daldırıyorlardı. Heybe ufak tefek değildi, ben bile zor indirmiştım. Kadının eteğine o kadar öteberi koymuştım ki, eteğini toplayıp da ayağa kalkamadı. Bu sefer, heybeyi öylece bıraktım. “Al evlâdım, hepisi senin olsun, heybe de senin olsun; evine nasıl götürürsen götür! Hamdolsun evimde yiyecek de giyecek de var, çocuklarım bosümez; al götür, yarın çocuklarıyla sen de bayram et! Haydi, yavrum, sizin de bayramınız mübarek olsun!” dedim.

Hayatta, çok sevindiğim anlar oldu: çocuklarımı, ırgatımı çok sevindirdiğim günler oldu, ama böyle bir sevinci şu gözlerim ilk defa gördü. Düşünebiliyor musunuz, ilk defa... Bir Allah'ın kulunu sevindirdiğime, bu kadar sevindiğimi hatırlamıyorum. Evet, hafızam beni yanıltmıyorsa; ilk defa bu kadar burada sevindim.

Kadın, eteğindeki yere yığı, ellerini yukarıya kaldırarak iyice açtı; çağlayan gözyaşları arasında,

-”Benim güzel Allah'ım! Bayram arifesinde şu dolu dolu nimetleri sen verdin. Ben öksüz ve yetim büyüdüm; bir gün esef etmedim, durduğum yerden öteye yarım adım atmadım.

Bu sefer yetimlerimin âhî figânı ağır bastı. Ben bağrıma taş bastım ama neyleyim yetimlerimin bağı yuha; o sabırları sen benden daha iyi bilir, daha iyi anlarsın. Benim güzel Allah'ım, şu akşamın darlığında, şu bayram arefesinde, şu kemter kulu-nun duâsını hor görme! Yok eğer beni kuldan saymazsan, bari yetimlerim için kabul eyle! Ey âlemlerin sahibi ganî Allâh'ım; şu güzel adama senden ne istesem az gelir. Bize, bayramlık verip bayram hediye eden adama; sen de 12 kotan öküz ver, 12 evlât ver, yüz senelik tavîl ömür ver; cennetle de müşerref et!" diye, benimki gibi güyâ zengin bir kula mal mülk, evlât ve ömür istedi.

Sevgili dostlarım, efendiler, ben neye yıkıldım biliyor musunuz? Güyâ, benim gibi allı şallı zengin ve hatırlı bir adam için neler neler istedi; lâkin kendisi için bir nebze bir şey istemedi. Düşünebiliyor musunuz? Hemen biraz önce ne idi, biraz sonra ne oldu; ama kendisi için ne bir metelik ne de bir hardal danesi kadar bile bir şey istemedi. Meğer ben ne kadar fakir, ne kadar zayıfımışım.

Bir acayip donukluk içinde, sadece heybenin başına üşüşen çocukların başını okşayabildim; tekrar heybeyi doldurmaya çalışan kadına bir "Allahaismarladık" deyip demediğimi bile hatırlayamadan atıma atladım ve yanlarından yavaş yavaş uzaklaştım. Ardıma dönüp bakmayı bile akıl edemedim.

Rabb'ım, o bir daha göremediğim güzel kadının duası hürmetine; 12 kotan öküz, 12 çocuk verdi; daha başka şeyler de verdi. Bu ikiyi gözümle gördüm. Ben inanıyorum ki, ikiyi veren üçüncüyü de

yani yüz senelik ömrü de verir. O gün, onun için size yüz yaşamadan ölmem, dedim.

Râmis Hoca, Vehbi Efendi! Benim kıymetli dostlarım bu kadından yüz yaşamamdan daha önemli, asıl neyi öğrendim biliyor musunuz? Evet, aklıma gelmeyen bir yerden yitiğimi buldum. Gerçek olan, almak değil, vermek imiş. Vermesini bilene de verilirmiş.

Kadının son duâsı, cennetle müşerref olmam, idi. Dilerim, cemî cümlemiz cennetle müşerref oluruz!”

Râmis Hoca ile Vehbi Efendi, bu duâyaya “Amîn!” dediler.

DİKENLER HABER VERİR

Kafası iyice karıştı. Doğru ya; “Aşşa” Çukurova’ya mı gitse, yoksa yine çeltiğe mi? Gözünü sevdiğim Gabaagaç hepsinden daha ağır basıyordu. Sanki tarlası, tohumu kendininmiş gibi:

“Maraş’ın sarısı varsa, bizim de dervişimiz var. Bir yazı Poskof’ta geçirir, kıslığımızı alır gelirlik.” Dedi ken içinden.

Bir yandan da:

“Bizim Çavuş’la gene Aşşa mı getsem acaba? Yoksa yazı Çukurova’nın o batasica sıcağının altında mı geçirsem? Her bir iğnesi hançer gibi saplanan ağulu sivrisineklerle argın içinde harp mi etsem?”

Gabaagaç gibisi var mıydı hiç. Burada insanın tepesini delen bir güneş de yoktu. “Hem olsa ne çıkar, Gabaagaç’ın altında Cahan’ın neresine girsen güzelce çimer, serinlenirsin...” diye mırıldandı.

Biraz da efkârlanıp ağzını açacaktı ki:

“Lâ havle...” çekmekle yetindi.

Ayazlıktan bir ses:

- Eşhedü en lâ ilâhe illallah... diyerek ezan okuyordu.

Babasının mırıltısını duydu sonra:

“Ya Rabbi, şu mübarek sabahlar yüzü suyu hürmetine bu oğlana akıl ihsan eyle. Âşık mı, Abdal mı, alık mı bilemedim. Yarabbi bize de sabır ihsan eyle!”

Babasının kendisine seslendiğini duydu sonra:

-Sen daha uyumadın mı? Bak ortalık aydınlanıyor. Aha ırbık burada, içini de doldurdum ha. Sabun kirti de taada. deyip, yarı sesli bir şeyler mırıldanarak seccadenin başına doğru gitti.

Gözleri mahmur, yorgun ve yarı istekli yarı isteksiz bir vaziyette dışarıya çıkmaya çalışırken dirseğini kapının kehine vurdu. Ama öfkesini içine attı. Açıktan, karanlıkta küfredecek değildi ya; yanı başında babası namaz kılariken yakışık alır mıydı? İbriği buldu bulmasına da damdaki helanın kapısı yerine, köşede dayalı duran döven tahtasının keskin çakmak taşlarına elini atınca eli kanadı. Babası namaza durmuş olduğundan anasına seslendi:

- Ana elim kanadı, nasıl abdest alayım?

Anası, şaşkın şaşkın dolaşan oğlunu seyrederken seslendi ona.

-Gel oğlum; abdest almana gerek kalmadı, boşa çabalama ortalık ışıldı.

İdris, suçluluğunu anlamışçasına, "tuh!" dedi.

Babası seccadeden kalktığında gün iyice ışımıştı. Oğlunun, bir yolunu bulup gene namazını kaçırmasına bir anlam veremedi. Yalnız dua edip, olan bitene ilgisiz kaldı.

Karşı dağın yarığında güneşin burnu görününce; serçeler sustu, evin kangalı öyle mas mas dolaşmayı, homurdanmayı bitirdi; uyuyacağı yere doğru ağır ağır ilerledi. Ortalığı birbirine katan oğlak ve kuzular, meleyişleriyle etrafta dört dönen buzağuların seslerini bastırıyorlardı. Karanlık köşeler ağır ağır gözden kaçıyordu. Güne tebessümle başlayan yaşlılar çitler arasında çoğalıp, sağa sola

selam vererek ortalığı doldurdular.

İdris, bir türlü karar verememiş, bu yüzden gece-sini zehir etmişti. Hani haksız da değildi. Sözlerine bakılırsa; iki adımlık yer dururken, ellik ellik gezmenin bir anlamı yoktu. Böyle söylüyordu ya, halâ düşüncesi berraklaşmamıştı. Belki daha, koyu sis perdelerini aralayamamıştı. Ardındaki sözlere kulak asmadan ağaç merdivenden indi, kayboldu. Anası:

-Bak görüyon mu? Gursağına bir lokma atmadı; süllümden aşşa filarını da çekmeden herçine indi. Bak demedim mi şimdi de yörebden iradı.” deyince; aşağıda çitillerle uğraşan babası, mütedeyyin bir eda ile:

-Garı tasalanma, kim bilir Rabbim neler gösterecek deyip, işine devam etti.

Anası kendi kendine mırıldanıyordu:

“Aha esgerlik de bitti. Gözünü kestirdiği biri yok ki işini bitirek. Bak Hafız Sülemen geldi, dünya evine girdi. Goşa yaşasın, fidan boylu, gökçek de bir gız. Aşına da işine de yavuz.”

İdris, ardından söylenenlere kulak asmamıştı. Çare yoktu, ana dediğin; gâh kızacak, gâh sevecek; böyle mırıldanacaktı. Düşündüğü gibi, dosdoğru Süleyman’ın evine yöneldi. Süleyman, İdris’in çocukluk arkadaşıydı. Görünüşe bakılırsa, oba içinde en fazla onu seviyordu. Her şeyde cevvaldi; eli çevik, ayağı çabuk biriydi. Dili farklıydı; sanki en hantal uzvu diliydi. Ağzına geldiği gibi konuşmazdı. Sonra yavaş yavaş konuşurdu. Bazan fevkalade önemli şeyler için bıraktığı düşünme pa-

yı bile sıkıcı olurdu. Hele bir karar arifesinde; zaman, yanındaki acelecilere göre bir kış uykusu gelirdi. Gerçi böylesi durumlarda pek yanılmazdı. Sözüne bakılırsa, babasından çok emmisinden etkilenmişti. Emmisi okuyan, bilgisine güvendiği kişileri dinlemeyi seven birisiymiş. Envaru'l-Âşıkîn, Tarih-i Cevdet, Buhari, Evliya Menkıbeleri... Pek çok kere okuduğu eserler arasındaymış. Bu yüzden “Fakı Hoca” derlermiş, nasihati para eden hatırlı biriymiş. Hatta rahmetli sağ iken Süleyman’a yavuklusunu o seçmiş. Bir gün:

“Bak oğlum, bu gökçek hanım kızımın ahlâkına kefilim; sevgisine güven derim, kaynanasını anası, kayınbabasını da babası bileceğine eminim. Yalnız, bilemediğim bir şeyini diyeyim, kaderini bilemiyorum; dilerim o da güzel olur” demiş...

İdris, dostunun avlu kapısına vardı, içeriye doğru seslendi. Zaten kapı açıktı, arkadaşı da kazmayla bir köşede uğraşıyordu.

Sen misin ede? Buyur buyur, ben öylesine uğraşıyordum. Hayırdır inşaallah. Kapıdan içeri girsene! Yoksa bir şey mi var?

- Yok yahu, ne bir şeyi? Hele gelele biraz adımlı-yak!

-Önce selâm sonra kelâm derler ya, neyse. Sabah sabah kapı ağzında böyle durulur mu? Buyur, içeri buyur. Ocağa tarhana çorbası pişiyor, pancar da var.

-Sağ olasın! Yiyip içmediğim yer değil, bir şey danışmaya gelmişim de... İstersen aşılığa geden cılgıda iki nefes alak.

- Eve girsen eyi olurdu amma...

-Yok yahu, öyle uzun boylu sanma. Şu bayıra çıkar, borun bööründen döner gelirik.

-Eh öyleyse haydi gedek!

Cimizli yeri atlayarak geçtiler; cılgının ağzında dinelip kaldılar.

-Ee söyle bakalım! Seni uykudan ettiğine göre dölek bir işe benzemiyor. Her neyse de baam! Serpene gimi dikelmanin âlemi yok.

- Vallaha istersen gazık gimi de. Goparak gedecek halimiz yok ya.

Cılgıya düşüp konuşa konuşa adımladılar.

- Vallaha çeltiğe gidersek o tekerek herifinen işimiz zor. Adam, bizim saka toy diyor ya, hah işte torlağın teki. Adamın nereden törediği belli değil.

Sonra ağız da dökük değil; unruk garı gibi abes laf savuruyor. Bizim saka zorbazın biri, hem de edepli udu bir adamdır. Velakin her zaman bizi koruyup gollayamaz ki, zorlanırsınız. Bir eyi tarafı var, memleketimiz, burnumuzun dibi. Aşşa da ağalar zengin, alışık komazlar. Alayı da oturaklı, öyle yeni yetme, körpe akıllı değil. Vallaha benim gördüğüm, köy- nekçek nice adamların donunu da, sıfatını değiştiri- rip sılasına gönderdiler...

Süleyman, tekrar cimiz yere dönüncüye kadar bir kelâm etmedi, dinledi. Burada sessizliğini boz- du, ilvansız, kısa kestek bir laf etti; sanki bu kadar uzun lafa hacet yoktu, dedi.

-Anladım. Doğrusu, Çukurova deyince, gözüme yırak geliyor, zoruma gediordu. Şimdi gümanım kalmadı. Nolacak, hazındamına nefsimizi körlete- cek bir şeyler koyabilirsek yeter. Biraz da geyim guşam, yeter işte.

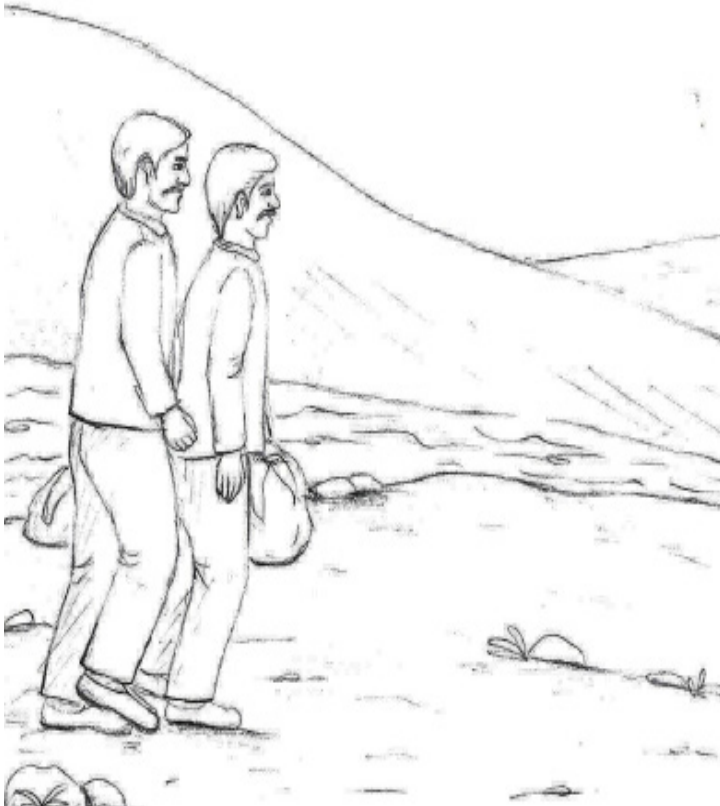
Boynumuza heril hoza atacak değiliz ya. Sonra horantaya sarı ayaklı sözü de vermedik. Al ile işi- miz yok, helâl olsun yeter. Peki dediğin olsun. Ama yalnız getmiyek; bu yakınlarda mekkareciler gelecek, inşaallah onlara yoldaş olalım.

Önceleri çeltiğe gitmeyi düşünen İdris, her ne hikmetse fikrinden caydı. Hatta arkadaşı Süley- man'ı da buna meylettirdi. Birlikte Kabağağaç'a iki defa gitmişlerdi, çeltikten epeyce de kazanmışlar- dı. Fakat İdris'in daha önce gördüğü Çukurova'yı arkadaşı hiç görmemişti. Süleyman'ın merakı, he- yecanı biraz da bundan ileri geliyordu. Ha bire so- ru sorması da yine bundandı. Bu arada herkes

bekleşiyordu. İki kişi vardı ki, onlar bu sefere pek sevinmemişlerdi. Herhalde ikisinin de dahli geçmiyordu, buna skt etmişlerdi. Bunlardan, Süleyman'ın hanımı, susuyordu susmacasına da kızaran gamzeleriyle, mell mahzun şehla gözleri "nolur gitme!" diyordu...

İdris'in babasının, yol kadar aklı da bu işe iraktı. O:

-Akıl danışmak için bir şey demem, zira caizdir. Gz önündeki rızkı bırakıp onu dışarda aramaya ise benim aklım yetmez.

Birkaç gün sonra ayrılık yaklaştı. İki evin dışında, komşular da uğurlamak için yola çıkmıştı. Birbirlerinden helâllik dilediler. Hâlbuki kazanca gidiliyordu. Nedense, gene de dokunaklı oldu. İdris'in anası alenen ağlıyordu. Kaynanasının ardına pusmuş, için için ağlayıp, gözyaşlarını içine döken biri vardı ki, bir ara herkesin gözü onu aradı, ona baktı. "Yolcu yolunda gerek" diyerek yola düştüklerinde, onları derenin sırtından öte geçeye kayboluncaya kadar süzen yine bu ikisiydi...

Aklı yetenlerden geriye dönenler, İdris'in babasını abdest alırken görünce şaşırıldılar. Hâlbuki zeval vaktine daha çok vardı; buna bir anlam veremediler, birbirlerine soru da sormadan selâmlaşıp dağıldılar.

İdrisgil, sırtı aşıp aşağıdan geçen kervan yoluna indiler; Elbistan'dan gelenlerle karşılaşarak onlara katıldılar. Selâmlaşma, tanışma kısa oldu. Mekkâreci sorduğu sorularla, aldığı cevaplarla yoldaşlarına yeni gelenleri tanıtmış oldu. Bu, adettendi. Tafsilatlı tanışmak isteyenler için, yol uzun, zaman boldu.

Mekkâreci, tecrübeli biri olduğunu her haliyle gösteriyordu. Dorunun üzerinde; atıyla duygularını paylaşarak bütünleşen bir binici görünümündeydi. Atının kuşamı ise; donuna uygundu. Egeri Osmanlı eğeriydi. Kaburgasıyla kaşı ya Maraş ya da Sivas yapımıydı. Örtüsü çuhadandı. Kenarları fitilli eteğe güzel bir süs veriyordu. Kayış kolunu sımsıkı geçirilmişti. Gümüş göğüslüğe gümüş levhacık gayet uygun düşmüştü. Hele "Maşaallah" yazısı, lev-

hacığın üzerinde nazar boncuğu gibi dikkat çeki-yordu. Özengi kayışının üzerindeki sırma düğüm-ler kayışı süslediği gibi, özengiye de zenginleştiri-yordu. Hele hele, ağızından geçip çenesinin altında düğümlenen Maraşlı saraçların meşhur ip ilmikli Maraş gemi doruyu hem dizginliyor hem de hey-betlendiriyordu. Ön ayaklarından biriyle yeri eşe-lerken; kendine de binicisine de zafer gururu veri-yordu.

Bir sıra halinde giden kafilede yirmi kısrağ, on da adam vardı. Anlaşılan herkes mekkâreciyi dinli-yordu ki, kısa tanışma ve selâm faslından sonra söze kaldığı yerden başladı:

-Berrak ve buz gibi Nargile çayı hafif bir düzlükte Cahan'ın bulanık karnına giriyor ve kayboluyor. Pörnek Kısığı dar mı dar, derin mi derin. Girzop'ta iki üç metre daralır. Burada Allahul âlem derinliği beş yüz metre gelir. Koç Dağı'nın oralarda da da-ralır. Ama Kertmen'in hemen altında Kısığ köprü-sünde Cahan batar, Çokum deresine varmadan tekrar çıkar. Buradan sonra Bertiz'i batıya bağla-yan Hamidiye köprüsüne varılır. Bertiz suyunun karıştığı yere kadar olan kesime atalarımızın Dar-ba'l Kankarûn dediği meşhur Kısığ Boğazı adı ve-rilir. Biraz aşağıda, düzlükte su uysallaşır. İnşallah, Paç denilen burada biraz dinleniriz. Aşağıda sağ taraftan gelen Güredin çayı karışır. Sarıçukur'un altında Kertelli kısığı vardır ki, Güvercinlik denen yerde vadi çok dar ve derindir. Burası da çok çe-tindir. Buradan sonra Maraş altında Aksu'ya kadar geniş ve meyilli bir şekilde akar gider. Biraz ileride Körsulu'yu alır, aşağıda Sır'dan sonra gene kükre-

meye başlar... Tamam mı guzum? Hasan guzum, en öne geç; yuları eline al, yavaş yavaş çek git! Uşaklar, siz de gubar yerde tozutman; ayağınızı da gaydırman! Şu karşıki bayırda atını geriye saylatıp aşağıda dereye uçuran çok oldu. Gölükler gibi sıraynan gedin! Aşağıda bükün arasından geçerken bir yerinizi kanatmayın. Orada güzel bir su var; şu bodici de doldurun ha!

Gölükçü, sanki bir rehber gibi yoldaşlarına, yol boyunu anlatıp durdu. Derken, daha önce hakkında genişçe bilgi verdiği Paç'a geldiler. Paçın Han'ı, Ceyhan'ın kenarında çamurlu taşla örülmüş, üstü dam şeklinde geniş bir handı. Han, kiminin yükünü çözdüğü, kiminin yola düşmek için denklerine vurduğu, kiminin de oturup sohbet ettiği, türkü söylediği, acı tatlı hatıralara kulak misafiri olmuş bir konalga yeri idi.

Yükleri indirip, gölükleri hanın köşesinde bir yere bağladıktan sonra, herkes kendi yaşına ve zevkine göre bir yer buldu, vaktini geçirdi.

Süleyman, ilk defa gördüğü hanın çevresinde dolaşırken gölükçünün babacan sesiyle, daldığı dünyadan ayrıldı.

-Yiğit guzum, omuzunda ağır bir şelek var gibi singin duruyon.

-Hiç emmi.

-Beni bağışla, seni sevdim de ondan merak ettim.

-Doğrusunu istersen ben de seni sevdim. Yalnız, durmadan alnından öptüğünü gördüm; herhalde atını çok seviyorsun?

-Önce teşekkür ederim. Açık sözlü, bilgili, görgülü birine benziyorsun. Bak guzum, atı niye öptüğümü söyleyim mi? Ben yarım Hafızım; vaktinde de öğrendiğime göre Peygamberimiz (sav), at hakkında şöyle buyuruyor, “Kıyamete kadar atların alınlarında hayır vardır” ve yine “Bereket atların alınlarında.” Şimdi niye öptüğümü anladın mı?

-Allah Allah! Yaa, demek öyle?

Biraz sonra hanın damından genç birisi yanık sesiyle dokunaklı bir ezan okudu. Boğazda bu daveti dinlemeyen kalmadı, Türkü söyleyenler, gülüşenler abdest çabasına düştüler. Yeni gelen yolcular bile hanın önünde, cemaatin saflarına yetişmeye çalıştılar. Saflar gittikçe sıklaştı. Kuşlar, sessizce tünemiştir; garbi, ıslığını kesmiş: yukarılardan beri çırpınarak gelen Ceyhan bile, ezanı ve makamla okunan Kur’an’ı dinleyebilmek için hanın önünde durgunlaşmıştı.

Derken yatsı namazının ardından handa ses kalmadı. Taadaki cılız bir ışıktan ve Ceyhan’dan gayrı herkes uykuya daldı; han, karşı yamaçtan çıkacak tekerlek ayı bekliyordu.

Sabah namazından sonra handa bir koşuşturmacadır başladı. Gün ışıdığında tabir caizse, sınıleyen sinek kalmadı. İdrisgil aceleyle Bertiz çayı, Naldöken, üçüncü musluk, Bağırsak deresi, Küçük göl, Gandil’in yüzündeki ikinci ve birinci musluk derken Akdere’ye, oradan da şehire girdiler. Uzunoluk’ta kısa bir mola sırasında hayvanları suladılar. Derken Duzhanı’na indiler. İdris:

Bak demedim mi. Karacoğlan boşuna “Goca

Maraş" dememiş... Neyse, şimdi biz yoldaşlarımızla helâlleşelim. Çukurova gafilesi varsa onlara katılalım Kimseyi bulamazsak; yolda atıştıracak bir şeyler alıp, kendi kendimize yola koyulalım.

-İnşallah!

Mekkareci, yükünü indirttirip hayvanları da hana teslim ettikten sonra, o kalabalıkta Süleyman'ı aradı, buldu ve yanına çağırdı. Ona:

-Önce geçmiş olsun guzum. Allaha şükür gazasız belasız geldik. Bak guzum, Çukurova'ya getme diyeceğim ama dön demeye de dilim varmıyor. Daha önce dedim ya, seni çok sevdim. Gel, eğer bekârsan, oğlum ol; iki yetimime babalık et. Yok eğer evli isen, yaşım geçti; ortağım ol, elim kolum ol! Ayrılmadan bir düşün, he demezsen, yolun açık olsun. Bende bir tarih uyandı. Seni çok sevdim. Hakkını helâl et!

Baba oğul gibi kucaklaştılar. Çözüldüklerinde birbirlerinin yanaklarını ıslanmış gördüler. Son bir defa bakiştılar ve konuştular:

-Emmi, herhalde yolumuz buradan çok uzak; guzuna dua et.

Guzum, hepimiz duaya muhtacız. Allah, hakkında hayırlar ihsan eylesin! Sen de bu ihtiyar emmine dua et...

-Rabbim, hayırlı yolculuklar versin!

Biraz sonra, Maraş'tan Çukurova'ya gidecek bir kafiye olduğu ilan edildi. Bir tellal:

-”Çukurova'ya bir kervan gediyo! Yaya getmek isteyenler, gölülle getmek isteyenler! Çukurova'ya

yükü olanlar! Çukurova'ya bir kervan var! Kervan kuşluk vakti Dulkadir (Taş) hanından kalkıyor ha!" diye bağıırıyordu.

Gerçekten de kervan dakikti. Denilen zamanda kalktı. Develerin yanı sıra bir hayli gölük de vardı. Hepsi de tren katarı gibi dizildi. Yayalar bile dizildi, bir hizaya geldi. Katar, Maraş altından Aksu'ya doğru inerken hanların önü de boşaldı. Esnaf bile işine gücüne dönüverdi.

Kervan, kendi halince düzlüktü, bayırdı, sırttı demeyip yol aldı. Kimi zaman bir namazgâhta eyleşip, namazlarını kıldılar; yolcular azıklarını çıkarıp öğün savdılar, hayvanlar sulandı, yemlendi; yükler, kuşam takımları denetimden geçti. Hele hele gecelerde türkü söyleyenlerin, bağıırarak konuşanların haddi hesabı yoktu. Karanlığı, her bir sırttan delip indiler; her bir dönemeçten yarıp geçtiler. Kezizmen'in Belen'i gibi nice belen aştılar. Öyle bayırlardan çıkıldı, inildi ki, naldöken de desen, palandöken de desen yanlış olmazdı. Öyle yerler vardı ki, nallar dökülüyor, kolanlar gevşiyor, palanlar sıyrılıyordu. Kimi kayalık purçlar yolak veriyor, yol düzeliyor, geçenler rahat bir nefes alıyordu. Gide gide dulda yerler yıradı, hazırlıklı olanlar yaylalara gelince filik börklerini, saholarını giydiler. Torlak olanlar ağı yemiş gibi titiyorlardı; büzüle büzüle yumruk gibi oldular.

Gün arkalarından yetiştikçe, karanlık geriye doğru kaçıyor. Sanki cılga yollar dölekleşmiş, yürüyenler divraklaşmıştı. Tan vakti, göz gözü görünce iniş başladı, herkesin dışlığı geldi.

İdris, yol boyunca konuştuğu bir Bertizli'den Ceyhan'da kazançlı, güzel iş olduğunu öğrendi. Yeri gelince iki Bertizli arkadaşıyla beraber Ceyhan'a ayrıldılar. Ova, Süleyman'ın dediği gibi, "upuzun, dümdüz" bir yerd. Burada, Bertizlinin anlattığı şekilde; tanıdık ağalardan uygun bir iş almak hiç de zor olmadı. İşe girdiler girmesine de zaman içinde İdris'ten şikâyetler de gelmeye başladı. Hatta bir ara çavuş, Süleyman'a:

-Oğlum bu arkadaşının babası nasıl bir adam yahu.

-Seksen yaşlarında, abdestli namazlı, musalli bir adam... Köylüler onu sever; ben de çok sayar severim.

-Allah Allah! Allah Allah!

Buna benzer sorular karşısında emmisi rahmetlinin sözleri; İdris'i göstererek "bak yavrum, bu oğlan var ya; babasının oğlu değildir, onunla ona göre arkadaşlık yap" dediği aklına gelirdi. Hele birinde içki içip ortalığı velveleye verdiği gün, nezarete atılınca gene bu sözleri hatırlamıştı. Babasının uğurlamaya gelmeyişi bile, arkadaşındaki bir ak-siliğe bağlamıştı. Bir gün ağa

"Çavuş, şu veled kim yahu." deyince, o da:

-Ağam, geçen bize namaz kıldırılmıştı; şu senin sevdiğin, "hoca" dediğin delikanlı var ya, onun arkadaşı, hem de köylüsüymüş. Bir ara azarladım, hatta kovacak oldum da "hoca" dediğin "Çavuşum, sen büyüksün, alayı bilgisizlikten, görgüsüzlükten işte. Sen büyüksün; büyükler affedici olur!" dedi de affetmişim. Yalnız bilemediğim, tuhafıma giden bir

şey var; hocanın onu koruduğu belli, lâkin bu adamın hocaya bir garezi var gibi geliyor. Geçen, aşşa hendeğin ibiğindeki uçukta, hoca az kalsın ölüyordu. Meğer şaptayı çeken bu oğlanmış.

Ağa, çavuşu dinledi, oradan ayrılmadan şunları söyledi:

-Tamam tamam! Nasılsa alışık zamanı geliyor; hesabını tamamla! Ben Adana'ya gidiyorum, inşaallah öbür perşembeye geldiğimde hesaplarını kestersin. Yalnız, bir yolunu bulabilirsen hoca dediğin genci alıkoymaya çalış, öyle birine ihtiyacım var. Unutma, bana Adana'da lazım olacak

-Peki ağam! Baş üstüne!

-Haydi, hoşça kal!

-Allah selâmet versin!

Ağanın dediği gün geldi çattı. Hendek işi, diğer müteferrik işler son güze kadar tamamlandı. Çavuş, ırgatları topladı; onlara bir baba nasihati etti. Daha sonra, her birinin hesabındaki alışığı haber verdi. Banknotları teker teker ellerine saydı. En sonunda da helâllik diledi. Irgatlar:

-Kesenize, ömrünüze bereket! Biz senden de ağamızdan da hoşnut olduk. Allah razı olsun! Bizden yana helal olsun! Siz de helâl edin! dediler.

-Ağanın vekili olarak, ben de helâl ediyorum. Şahsen hakkım varsa, onu da helâl ediyorum. Bizi unutmayın, bu ekmek kapısı size her zaman açıktır.

Çavuş, İdris'le ayrıca konuştuğu için, topluluk içinde ayrıcalık yapmadı. Bu arada ayrıca Süley-

man'la da konuştu. O, hep evini düşündüğünden, uygun bir dille ahvalini anlattı, olumlu bir cevap veremedi. "Rabbim nasip ederse, seneye tek başına gelirim" diyebilirdi.

Hüzünlü bir ayrılıştan sonra, her nasılsa çarşıda Bertizlilerden uzaklaştılar. İki arkadaş, Ceyhan'ın çarşısında ileri geri dolaştılar; sonra da bir kebabçı dükkânında, birer buçuk kişilik kebab yediler. Kebabın üstüne, yandaki tatlıcı dükkânında, bir kiloluk tatlıya bana mısın demediler.

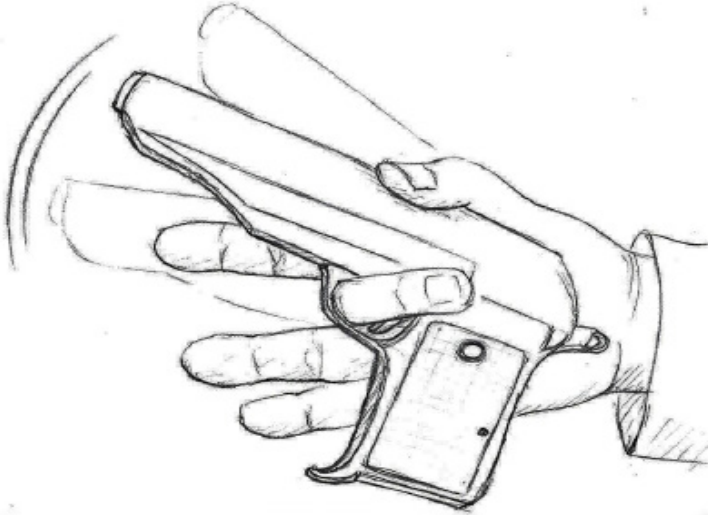
Karınları doyduktan sonra Ceyhan'dan ayrıldılar. Osmaniye yolu pek zor gelmedi. Mukallit bir yol arkadaşısı sayesinde, bir çırpıda geçiverdi. Bundan sonra, dağlık kesime gireceklerinden, burada fazla kalamadılar; azıklarını aldılar, hemen İdris'in bildiği yeni bir yola düştüler. Burası, Çukurova'yı Maraş'a bağlayan en dölek ve kestirme yollardan biriydi. Osmaniye'den yola çıktıklarında ıssız sandıkları yol boyunca insanlar gördüler. Bunlardan kimi yolcu, kimi avcı, kimisi de yaylacıydı. Mevsim gereği olsa gerek, yol hareketliydi. Yalnız kaldıklarında; İdris, Karacaoğlan'dan türküler okuyordu. Süleyman da yanık sesiyle okuduğu kaside ve ilahileriyle yamaçları yankılandırıyordu. Bir ara, arkadan yetişen bir adam; "yiğidim, okuduğun kaside bana çok dokundu, bir defa daha oku!" deyince, hatırını kırmamış, bir iki tane daha okumuştur.

Bulanık'a (Bahçe) gelince, burada da ufak tefek ihtiyaçlarını giderdiler. Tabi her zaman olduğu gibi, koyunlarının içindeki para kesesini yoklamayı da ihmal etmediler. Süleyman, Maraş'a varınca alaca-

ği şeyleri sayıyordu. İdris, evli olmadığından olsa gerek hiç köyden bahsetmiyordu. Ceyhan'da ne olur ne olmaz diye tanıdık birinden aldığı belindeki silahı habire yokluyordu. Gene böyle uğraşırken gecenin köründe önlerinden kaçan bir tavşanı vurduklar, gündüz de bir bayırda pişirip, Ceyhan'daki kebaptan daha iştahlı yediler.

İdris, bazan tabancayı sağa sola çevirirken, Süleyman'a doğru döndüğünde "merak etme ede, şeytan doldurmaz; bak içi boş" diyor, kendince şaka yapıyordu.

Bilalick'in yarmasından çıkarken, düşmekten, yuvarlanmaktan söz ediyordu.

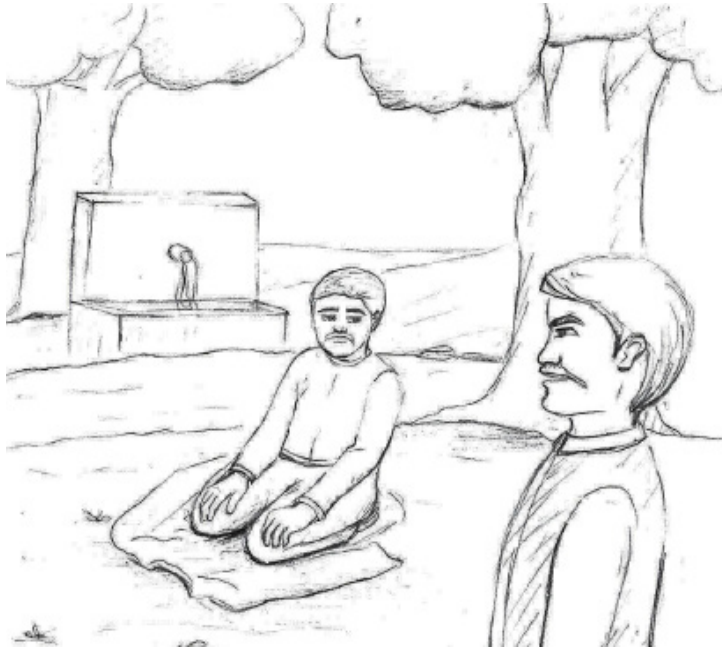

Süleyman bir ara mülayim bir şekilde, lüzumsuz sözlerden, şakalardan vazgeçmesini söyleyince, ummadığı bir şekilde dikeldi, kabalaştı.

Süleyman, bunların ne anlama geldiğini kavrayamadı.

Harçbel, Kilik, Sabununsuyu, Kaledibi, Bekargeçeği derken Eşşekçibel'e gelip dayandılar. Süleyman:

-Çeşmenin başındaki şu ulu çınarlar, kim bilir nice yolcuya gölgelik oldu. Biraz ötedeki karakol binası ise, herhalde yeni terkedildi. Demek ki burarlarda asayiş sağlanmış, karakola gerek kalmamış. Ede, gün ışımadan, şurada bir abdest alıp namaz gılak, sonra yolumuza devam ederiz. Allaha çok şükür Maraş'a geldik sayılır.

Süleyman, çeşmenin ılık suyuyla abdestini aldı, namazını kıldı. Selâm verdikten sonra, yan tarafta oturan İdris'in kendine bakıp, kıs kıs güldüğünü gördü. Bazan hiçbir sebep yokken aşırı derecede bağırıp çağırmasını veya durgun ve düşünceli görünmesini onun bekârlığına bağlıyordu. Bir yandan da kızmıyor, acıyordu. Bu sefer, soru sormak için baktığı sırada bile azar işitti. Yine yüzünde tikler görmeye başladı. Sanki sersemce veya kabaca bir şeyler yapmak istiyordu. Sanki yine, kaçmak veya bir şeyi tahrip etmek için çaba gösteriyordu. Yine, manasız ve irtibatsız sözler sarf ediyordu. Süleyman, bir ara her nasılsa bam teline basıverdi:

-Keşke sen de evlenseydin; Maraş'tan geçerken aynı şeyleri alır gederdik.

İdris, elini beline atıp, bangır bangır bağırdığında çok korkunçtu. Deli saçması şeyler söylemeye başladı.

-O benim olacak! Tamam mı, o benim olacak! Bak beni çağırıyor! Kulaklarımla duyuyorum, bak beni çağırıyor!

Süleyman'a dönüp:

-Bir şey mi dedin yoksa? Ben kimim biliyor musun? Sen benim gücümü biliyor musun ulan?

Süleyman, duasını bitirip, sessizce yola koyuldu, kendi kendine:

"Nasıl olsa iş çığırından çıktı, hiç değilse İmalı'ya varmalıyım" dedi. Derken Bağdepesi'ne, oradan da Çamalağa (Kayıksırtı)'na geldi. İdris, ta geriden:

-Benden mi kaçıyorsun? Benden kaçamazsın!

diye bağırarak gelmeye başladı. Yaklaştı, yaklaştı ve ilk defa Süleyman'ı ayağa kaldıran bir şey söyledi. Meğer içinde, kendini kemiren kurt bu idi. Tükemeyen bir kıskançlık ve kinle:

- Ulan, eş... O babalığım var ya, sevdiğim kızı elimden aldırdı! O deyyus emmin de sana işi bitirdi! Hıı biliyon mu?

Süleyman, alınının çatından vurulmuşa döndü. Demek ki bunca deliliğin dibi buydu. Bir çırpıda etrafına bakındı; elinden silahını alıp etkisiz hale getirmeye çalıştı. Süleyman'ın yaşı küçüktü, ama gördüğü gibi değildi, kıvraktı. İdris'i rahat yıkabilirdi. Birden üzerine atılıp silahını alabilseydi, mesele bitecekti; "Allah belânı versin" deyip, kendi başına çekip gidecekti. İşte bu sırada, birden fırsatını buldu ve üzerine atıldı.

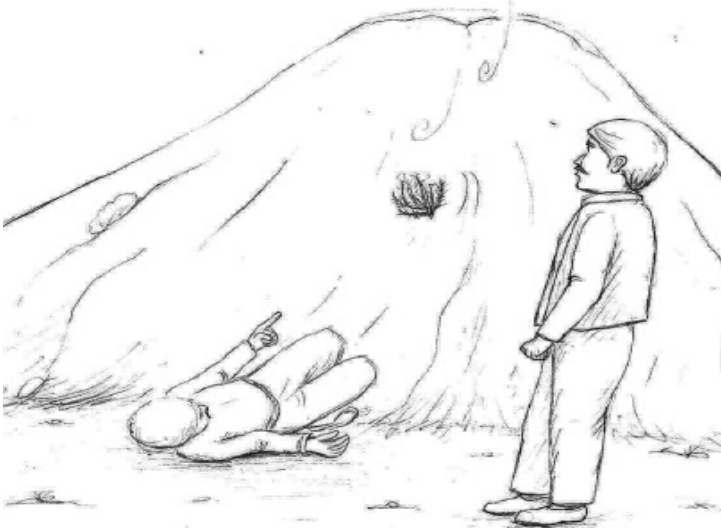
Olacak olur ya; ayağının altındaki çam kamgası kaydı, aşağıya doğru takla atarak yuvarlandı. Bu sefer koz İdris'in eline geçti, silahını Süleyman'ın alnına hizalayarak ona yaklaştı. Süleyman, fırsatı kaçırmıştı; bir terslik yapmasın diye hep aşağıdan aldı.

-Anladım; sen Allah korkusu bilemeyecek kadar cahil ve ne yazık ki güçlüsün. Seni uğurlamaya gelmeyen baban, hep görüldüğü gibi yaşadı; şapkasının kepezi altına hiç sığınmadı. Bütün işlerin al imiş, seni anlayamamışım.

İyice yaklaşınca da:

-Bak ede, şimdiye kadar sana herhangi bir zararım oldu mu? Şerefim, namusun hakkında benden bir laf geldi mi? Ben ölürsem kurtulurum. Sen ise, şu genç yaşta hapisane köşelerinde çürürsün.

-Ulan bu ıssız yerde bizi göreceksin, bilecek biri var mı? Kim göreceksin, kim bilecek, kim haber verecek?

Süleyman, bayırdan aşağı önlerine yelin yuvarladığı bir diken göstererek:

-Bak, aha şu dikenler haber verir! Dikenler haber verir!

-Haydi oradan! Dikenin dili yok ki, dillensin, diyeceğini desin!

Birdenbire poyraz da kamalakların ıslığı da kuşların cıvıltıları da kesildi. İdris, “ne oldu! Ne oldu!” diyerek etrafa bakınmaya, deli dana gibi sağa sola koşmaya başladı. Bayırdan aşağı bir iniyor, bir çıkıyordu ki, ağaçlar gözünün önünde önce yavaş yavaş, sonra da fırlıdak gibi döndü, dengesini yitirdi ve yere çarpıldı.

Süleyman, göğsünden ve boğazından yaralanmıştı. Bir türlü kalkamıyordu. Sesinden sürekli Kur’an okuduğu belliydi. Kara bulutların ıslattığı İdris, öğlene doğru kendine geldiğinde, gördüğü manzaraya bir anlam veremedi. Herhalde hâfızası yerinde değildi. Süleyman ise, biraz zayıflayan sesle:

-Şimdi ben, bahtiyar ve mesudum. Çünkü bahtiyar ve mesut bir adamın gömleğini giyiyorum. Ya sen? Ya sen... Göreceksin, dikenler haber verir! Dikenler haber verir! diye diye birkaç kez söylendi. Bundan sonra, ne şu koca Daz’la Ardiç Dağı’nın yaralı iması gibi çırpındı ve ne de bir dünya kelâmı etti. Açıkça epey bir zaman Kur’an okudu. İmalı’dan Cuma selâsı duyulduğu bir sırada, o da durmadan kelime-i şهادet getiriyordu. En son: balçık içinde,

-”Eşhedü en lâ ilâhe illallah!” dedi ve “Hık!” diyerek gerisini getiremedi.

İdris, şuursuz bir şekilde kalkıp kaçarken, hâlâ kendine bakan Süleyman'a bağıırıyordu.

-Vallaha ben yapmadım! Vallaha ben yapmadım! Ede noldu? Ede noldu? Vallaha ben! dedi ve biraz ötede bir çamın kökleri üzerine devrilip düştü.

Ta akşama kadar, ıslak yerde baygın baygın yat-tı. Akşamleyin, ilk defa, işlediği cinayetin farkına vararak Süleyman'ın yanına gitti. Nedense, kendi-ni bileli ilk defa iyice ağladı. Saatler sonra, sivri bir deynekle, iki karışlık bir çukur kazarak içine göm-dü. Şaşkın bir vaziyette Çeltik Yeri, İmalı, Bozdo-ğan ve Ceceli'den düzlüğe indi ve hiçbir yerde dur-madan doğruca Maraş'a geldi. Yine kimseye gö-rünmeden, bu sefer Akdere istikametinde; Yedio-luk, Kilağlı, Bertiz Çayı derken, Ceyhan'a ulaştı. Bundan sonra, aynı o eski yollardan geçerek kö-yüne vardı. Yalnız, böyle tek başına gelişi bütün

obaya bir sıkıntı verdi. “Peki, Süleyman Hafız nerede?” diyorlardı. İdris de onlara cevaben, daha önce uydurduğu şeyleri anlatıyordu:

-Vallaha o benden önce çıktıydı. Ne biliyim yüzlerce adam var; hangi kabileyle, kimlerle geleceğini bana söylemedi. Bir şey bilmiyorum. Avradını çok sevdiğini söylüyordu; iki de bir ondan söz ederek, “erken gideceğim” diyordu. Orada mı kaldı, başına bir iş mi geldi bilemiyorum.

İdris’e inanmayan babası:

-Vallahi garı, ben bu hikâyeye pek inanamıyorum. Süleyman’ın başına bir iş getirebilir. Bu iş gıcığıma gidiyor, pek hazlanmadım.

-Goca goca, ağzından yel alsın! Sen de hep tersinden düşünün! Görmüyon mu? Ortalığa haber gönderildi, hatta kaç defa oğlanın ifadesi alındı. Noldu? Hasılı bir netice çıkmadı. Ne gaderi garaymış; taze, sefil gelin, gaynanasını da yitirdi, bir yılda çatal gurban verdi. Çatal gapılı damda tek başına dul galdı. Allah, sefil asiğin yardımcısı olsun!

İdris, hiçbir açık vermeden tam bir yılı geçirdi. Zamanı gelince, anasını düğürcü gönderdi. Anası dul kadının yakınlarına:

-”Kele anam, ölenle ölüdür mü? İddetini bile çoktan geçirdi. Üstelik rahmetlinin en yakın arkadaşı değil miydi? Allah için söyleyin; bir kemliğini gören oldu mu?” diyerek söylenip durdu. Çok çabaladı, ama ektiğini biçti.

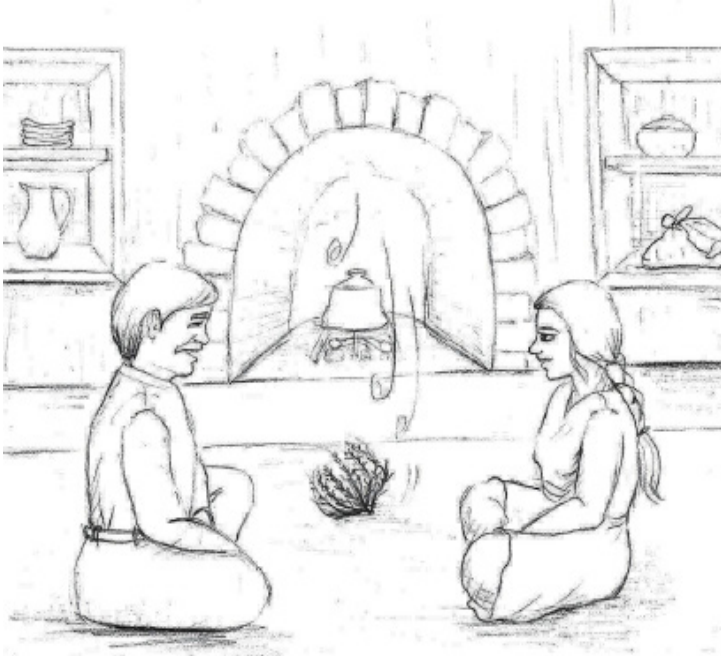
“Dilin kemiği yoktur, her yere döner” derler. Yalan, yalanla örtülür. Fakat mum ne kadar yanar ne zaman söner bilinmez. Mukadder olan bir şey var-

sa, o da güneşin balçıkla sıvanamıyacağıdır. İdris, arkadaşını bir al ile öldürdü dul karısıyla da yine böyle evlendi.

İdris, neticeden gayet mutluydu. Kadın ise naçar kalıp evlendi evlenmesine ya, bir türlü ısınamadı. Ne zaman yan yana gelseler, her yanı buz kesiyordu. Bir vakitler, hasretlikten arada bir ağlıyordu; evlendikten sonra künde figan etmeye başladı. İki ayı ancak doldurmuştu.

Bir gün ocak başında otururken, bacadan bir diken savruldu, önlerine yuvarlanıp geldi.

Kadın için gayet tabii olan bu manzara, adamı güldürmeye yetti. Kadın, kocasının sebepsiz yere gülüşüne taaccüp etti. “Rüzgârın bacadan attığı bir dikene bakıp bakıp gülmesinin bir anlamı olmalı”

Neticede dayanamadı, kendini güldüren bu şeyin sebebini sordu. Adam bir taraftan gülüyorken, bir yandan da:

-”Heç canım, nolacak? Vallaha bir şey yok! Sen heç gülmen mi?” diyordu. Ama inandırıcı olamıyordu.

Kadının ısrar ettiği bir sırada... İdris, ne olduysa bir ara boş bulundu ve yine gülerek:

-”Hani senin şu ölen gocan vardı ya; rahmetli ölmeden önce, “Beni öldürdüğünü dikenler haber verir” demişti. Şimdi yelin attığı dikenini görünce o aklıma düştü, onun için güldüm” dedi...

Birden uyandı, lafı kıvırdı. Lakin bir kerre ağzından çıkmıştı...

Hâlâ içi alev alev yanan kadın, sabah olunca gizlice gitti. Dayısına, akşamki olanları bir bir anlattı. Dayısı da bunu muhtara ve aşağı obaya asker kaçağı için gelen müfrezeye haber verdi. Bundan sonra; olay, ta Elbistan’dan İmalı civarına intikal etti. Yapılan keşif sonunda kadının anlattıkları doğrulandı. Zaten İdris de kaçacak bir delik bulamayınca, itiraf etmek zorunda kaldı. O zamanlar Elbistan’da ağır ceza olmadığından, dava Maraş’ta görüldü ve İdris suçlu bulunarak hapishaneye sokuldu. Kaderin cilvesi. İdris, bir daha köye dönmediği gibi, akıbeti de bilinemedi.

Batal olan bir kervan yolunun üstünde, Çamalağı (Kayık Sırtı) iken, bundan sonra adı, “Adamölen” diye bilinen yerde garip bir mezar vardır. Bir Elbistanlının mezarı...

“Kim haber verecek?” deme! DİKENLER HABER VERİR

HABİB ÇAVUŞ

Osmanlı'nın Yemen Harbi, Seferberlik Sarıkamış Harekâtı, Haçın (Saimbeyli) Harekâtı, Çanakkale... vb. gibi pek çok cephede savaşa girdiği bir dönemde, Yenice kale'li Habib de bıyığı yeni terleyen herkes gibi askere alınıyor. 1912 yılında asker olan Habib, kısa bir askeri eğitimin ardından, Rus harbine katılmak üzere doğu cephesine sevk ediliyor. Bu sevkiyat, Habib'in yılları alacak çileli hayatının da başlangıcı oluyor.

Harb sırasında Ruslara esir düşüyor ve yedi yıl esaret hayatı yaşıyor. Bu uzun esaret hayatı ona aslında çok daha uzun geliyor, üstelik çok da pahalıya mal oluyor. Yedi yıl gibi koca bir ömrü öylece heba oluyor. Bu giden ömrün içinde ne zahmetler ne eziyet ve işkenceler görüyor. Uğradığı hakaretler hepsinden daha ağır geliyor.

Maruz kaldığı bu acı hayatı ancak çeken bilir. Hikâyesini yazmaya kalemin gücü yeter mi? Ancak duyan bilir; birinin acısı hissedilebilir mi, acı anlatılabilir mi?

Öldürmeyen Allah öldürmüyor. Gün geliyor, esaret zincirinin halkaları açılıyor; Kafkaslar'dan Anadolu'ya attığı adım, yeni bir doğuşun eşiği oluyor. Anadolu topraklarında yürüdüğü dağ, dere, tepe, bayır, her yol düz geliyor, rahat geçiyor. Nihayet gün geliyor, Maraş'a kavuşuyor; hasret diniyor, yangın sönüyor.

Habib, Habib Çavuş olarak dönmesine dönüyor ya; yakınları yıllarca bekledikten sonra, ölümüne karar veriyorlar ve malını mülkünü pay ediyorlar. Derviş ağalar oymağında artık yas tutulmaz oluyor. Ne var ki babası Derviş ile anası Ümmüs'ün hâlâ asker lafı olunca yüreği cız ediyor. Kardeşleri İsmail, Ali, Sultan ve Ümmüs mallarını pay ederlerken, babasıyla anası için için ağlıyor, "yitik ölümden betermiş, keşke malımızı bölmeseydik" deyip duruyorlar.

Habib Çavuş, köye gelince, aşağıdan yukarıya, kayalara doğru başını kaldırıp bakıyor; etrafı iyice bir süzüyor, süzüyor. Esaret onu da almış götürmüş olmalı ki, kıvranıyor, kıvranıyor; lâkin bir türlü ağlamayı beceremiyor.

Köyün içine garip adımlarla giren Habib'i tanıyanlar, şaşırıyorlar, sağa sola koşuşturmaya başlıyorlar. "Derviş emmi! Derviş Ağa! Derviş day! Ümmüs Ana! Ümmüs Ebee!" diyenler soluğu Habib'in baba ocağında alıyorlar.

Suların durulduğunu sandığı bir akşam vaktinde, güneş Maraş'ı aşmış, köyün üstünden kayalıkları yalıyor, Körsulu istikametine giderken sevinç çığlıkları taa aşağıdaki Ceyhan Deresine kadar yankılanıyor.

Baba ocağında, gece geç vakitlere kadar kendini görmeye gelenlerle hasbihal ediyor; gecenin bir vaktinde ise, anasıyla, babasıyla, kardeşleriyle hasret gideriyor. Anası dakikada bir kocaman adamın boynuna sarılıyor, saçı sakalı birbirine karışmış yüzünden habire öpüp duruyor. Anadır bu, Habib'in esaretten beri getirdiği kokuyu bile duymuyor. Habib nasıl kokarsa koksun, farkına bile varmıyor.

Bu arada pek çoğunun, hatta giderken köyün ileri gelenlerinin bile "peki şimdi ne olacak" sorusunun cevabı da daha bu ilk gecede verilmiş oluyor. Habib Çavuş:

-Şu anda Allah'ıma şükrediyorum. Sağ salım buraya gelişim, Rabbimin bir mucizesidir. Bugün bu aciz kuluna, nasıl olduğunu bilmiyorum ama bir ömür hediye ettiği gündür. Sizin bazılarınızın düşeceği kaygıları şimdiden hissediyorum. Ben benimki gibi adamların yıllarca hikâyelerini dinledim de geldim. Hiç kimse tasalanmasın, herkes paylaştığı ile kalsın. Bu alınyazısında kimsenin kimseye diyeceği yoktur. Sizin yerinizde olsaydım ben de aynı şeyi yapardım. Herkesin payı kendine helal olsun. Yeter ki birliğinizi, dirliğinizi bozmayın; birbirinize sahip çıkın, birbirinizi görüp gözetin. Ben bir yolunu bulur, bir hayat kurabilirim; siz beni merak etmeyin. Vaktinde çok mürekkep yalamış bir esir arkadaşım, kurtulup gelirken ne dedi, biliyor musunuz?

*"Açılır bahtımız bir gün hemen battıkça batmaz ya
Sebepler halkeder Hâlik kerem kapın kapatmaz ya*

*Benim Hakk'a münacatım değildir rızık için hâşa
Huda Rezzak-ı Âlemdir rıziksız kul yaratmaz ya"*

Bunu ibret alasınız diye okudum. İşte ben öyle birinden istek istiyorum ki, o; zengindir, dilediğine dilediği kadar verir" deyip sözü bağlıyor.

Bu kısa ve ferahlatıcı konuşmanın ardından "İambanın gazı da bitmiş, bana bir yemek verirseniz yeter." dediği sırada, çoktan beri hazırlanmış olan sofraya seriliyor.

Habib Çavuş, sonunda, öyle herkes gibi "Elhamdülillah" deyip kalkmıyor; yılların açlığını gideren yemekten dolayı şükür üzerine şükür ediyor. "Elhamdülillah..." diyor ve duayı bugün dilediği gibi, aşikâre okuyor. Habib Çavuş, bir iki gün içinde, kalabalık evde kendini fazla görmeye başlıyor; köyde fazla kalmayıp Maraş'a iniyor. "Allah'ın izniyle bir iş bulabilirsem gerisi kolay" diyor.

Birgün Bekdudiye mahallesinde, Akdere'den aşıya doğru inerken, Uzunoluk'ta Cinneller'in evinin önünde her nasılsa evin kızı Fatma'yı görüyor. Kısa bir an pencerenin açık kanatlarının arasında göz göze geldiği Fatma'ya gözü iliştiği kadar gönlü de akıyor. Uzunoluk hamamından Boğazkesen'e doğru yöneliyor. Ne Kireççi sokağını ne de Boğazkesen Camiini görüyor. Doğruca Nahiro'ne koşuyor. Hanların birine varıp ya haber gönderecek veya bir hayvan bulup bizzat köye kendisi gidecek. Böylece karar veriyor.

İkinci gün, beklediği hanın önüne gelen ana-babasıyla birlikte dosdoğru bilmediği, görmediği Cinneller'in evinin yolunu tutuyorlar. Varıp çatal kapıyı çalıyorlar, müsaade isteyip içeriye giriyorlar. Ev sahibi hanımın şaşkın bakışlarını gören Derviş Efendi, sözü hanımına bırakıyor. Fatma'nın anası Gülüsum, gelenlerin maksadını anlayınca kendini tutamayıp gülüyor. Onları münasip bir lisanla uğurluyor. Daha sonra Fatma'nın babası eve geldiğinde, olanlar kendisine anlatılıyor. O da:

-”Eyi etmişsin. Ta bilmediğim bir köyden gelsin, benim kızımı istesin, olacak şey mi? Herkes hadini bilmeli canım! Her şeyin bir yolu yordamı var. Değil mi ya...” deyip uzun müddet velâ havle çekiyor.

Fatma'nın anasının sülalesine Kirveliler deniyor. Bunlar da Nahirö (Nahirönü) Mahallesinin Şazibey Camii civarında oturuyor. Derviş Efendi, minnetçi göndermek için Kirveliler'den bir tanıdık buluyor, araya sokuyor; ama nafiye, bir netice elde edemi-

yor.

Habib Çavuş'un naçarlık belası yaşına rağmen eli işe varmıyor. Halini gören babası, ne yapacağını şaşırıyor; oğlunu bulduğuna sevinemez oluyor. Bir gün Habib'den habersiz, hatırı sayılır biriyle Ahmet Efendi'nin kapısını bir daha çalıyor, önünde bir daha boyun büküyor; olmuyor, köye eli boş dönüyor.

Habib köye tekrar dönüyor, günlerini öylece öldürüyor. Çoğunluk vaktini, köyün güneyinde, aşağıda bulunan velhan yerindeki kaba ağacın dibinde geçiriyor. Ağacın altı, Habib için seçilmiş bir inziva yeri oluyor. Kendi söylüyor, kendi dinliyor.

Bu arada köylünün herbiri bir şey söylemeye başlıyor;

-Esaret kolay değil, adamın aklını götürür...

-At fışkısından arpa danesi seçip yemek kolay mı... Moskof öyle sapasağlam adam gönderir mi?

-Ne aşığı? İnce ağrı çekiyor zahar... Niyeyse zavallıya gız da vermediler. Âşık olsa saz çalar, kendinden türkü söylediler!

Gelen haberlere bakılırsa, "Maraş'ta da işler iyice kızışmaya başlamış. "Öyle deniyor." yani İngilizler, derken ardından Fransızlar ahaliyi iyice tedirgin ediyorlarmış. Maraş'ın içindekiler gibi, çevresindeki Ermenilerin de huyları tamamen değişmeye başlamış, yanyana, kardeş kardeşe oturdukları Ermenilerin eski huyları gitmiş; huysuzlaşmışlar. Galiba Maraş işgal ediliyormuş..." değişik haberler böylece etrafa yayılıyor. Gerçi Maraşlının

ağzından çıt çıkmıyordu; lakin içi öfkeyle doluyordu. Çeşitli taşkınlıklar artıyor. En kötüsü, Müslümana ağır gelen hareketler için dozunu kaçırıyordu. Neticede, Sivas'tan başlayıp gelen; Elbistan, Maraş, Pazarcık'taki Kuvayı Millîye hareketi ile birlikte yerli ve yabancı düşman güçlerine karşı nefsi müdafaa başlamış oluyordu.

İçinde Fransız askerlerinin ve silahlı Ermeni çetelerinin bulunduğu Kümbet, Bahtiyar Yokuşu, Katolik, Kırklar, Seke ve Şekerdere Kiliseleri halka pek çok zayıat verdiriyorlardı. Abarabaşı (İt tepesi) Kilisesindekiler hâkim bir mevkiye olduğundan gerek Uzunoluk ve gerekse Kanlıdere civarını ateş altında tutuyorlardı. Birkaç çete başı, bu kilisenin çan kulesine yerleştirilen ağır makinalı tüfeğin her ne pahasına olursa olsun susturulması gerektiğini düşünüyorlardı.

Ağır kış şartları içinde çok çetin geçen harbin 19, 20 veya 21. günlerinde istihkâmlardan Abarabaşı Kilisesi ve Kışla ile müsademe ve ateş teatisi eksik olmuyordu. Çünkü geceleri de takılan bir projektörle hedefler aydınlatılarak etrafı tarıyorlardı. Diğer kiliselerden farklı, stratejik bir mevkiye olması, içinde 250 Fransız askeri ve 200 kadar Ermeni çetesinin işini kolaylaştırıyordu. Her taraf rasat altındaydı. Hatta harbin 19. günü, Şih Camiinin kubbesi buradan atılan topla yıkılmış, hala saplı duran bir mermi de minareye isabet etmişti.

O zamanlarda Sivas'tan Elbistan ve Göksun üzeri gelen silahlar içinde, Rus mavzerleri de vardı. Kadıların getirmiş olduğu söylenen bu silahları

kullanmasını bilen yoktu. Veya çok az insan biliyordu.

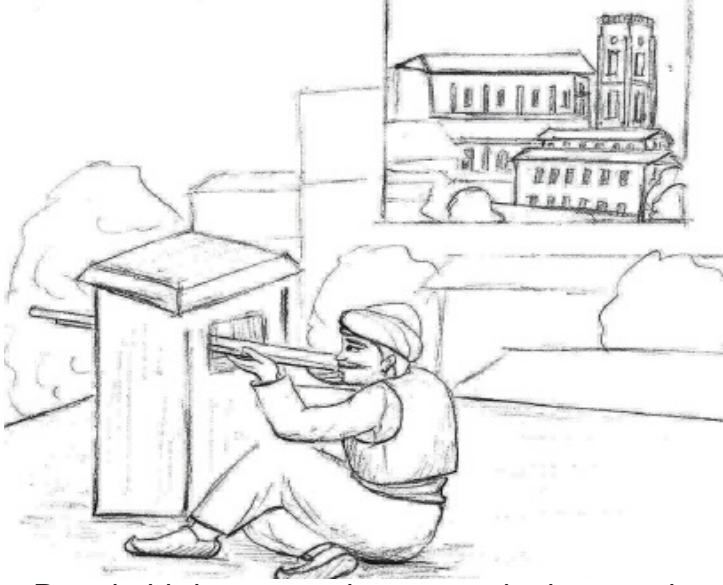
Bir gün çetelerden biri:

-”O silâhı çok iyi kullanan birini biliyorum. Kendisi Rusya’da esir kaldığında bu silâhı öğrenmiş. Hem önceden de iyi bir atıcıydı. Sanırım şu anda Yenicekale’dedir. Adı da Habib’tir, şimdi “Habib Çavuş” diyorlar. Dervişoğulları’ndan Derviş’in oğludur.” diye Habib Çavuş’u haber veriyor. Çete reisi, bu çeteye üç atlı veriyor ve bazı uyarılarda bulunuyor:

-”Bu adamı mutlaka bulun, yoksa her geçen gün zayıtımız artacak. Halk zaten tedirgin durumda... Hatta “kaç kaç” tan söz ediliyor. Ama biz, son çetemiz ölünceye kadar savaşağız!” diyerek gizlice Yenicekale’ye gönderiyor ve aynı zamanda yanındaki çetelere cesaret veriyor.

Atlılar hiçbir zayıt vermeden, ikinci günü Habib Çavuş’u, Uzunoluk’ta kendilerini bekleyen Çete reisine teslim ediyor. Kısa bir tanışmadan sonra Habib Çavuş’a görevinin ne olduğu anlatılıyor.

Habib Çavuş, şu anda önüne Sütçü İmam Apartmanı yapılan yerdeki toprak dama çıkıyor. Bu ev, Balıkçı’nın odun ambarının yerinin bitişiğindeki ilk evdir. Yani şimdiki Uzunoluk çeşmesinden kale tarafına giden dar sokağın sol tarafındaki en son evdir. Evin sahibi ise, Habib Çavuş’un eniştesi Nuri Efendi’dir. Hanımının adı da Sultan’dır. Nuri Efendi aynı Zaman’da Hamamcı Ziya’nın babasıdır.

Damda bir bacanın arkasına geçip, bacayı siper alıyor; mavzeri kilise kulesinin çan yerindeki makinalının başında duran askeri nişan alarak ateşliyor. Makinalının ucu aşağıya eğilince askerin öldüğü anlaşılıyor. Üç adet mazgal deliği bulunan kulenin dibindeki askerlerden ikincisi, hemen kuleye, merdiveninden çıkmaya çalışıyor. Habib Çavuş, burada öyle bir ustalıklarla hedefe ikinci atışı yapıyor ki, kule ile eş ettiği evin mesafesi ve askerin, bu ufacık deliğin önündeki geçiş süresini hesaplıyor. Tabii bu asker de vuruluyor. Bunu gören üçüncü asker de kuleye çıkarken aynı ustalıklarla vuruluyor. Zaten dar olan kulenin merdivenine sıkışan ölümleri çıkarmak için Fransız askerleri büyük bir telaş ve korku içinde uğraşırken, bu inanılmaz olay karşısında donakalan çete reisleri daha önceden Keşifli Camiinde hazırlıklarını yapmış olduklarından kendilerini toparlayarak kiliseye hücum emrini veriyor-

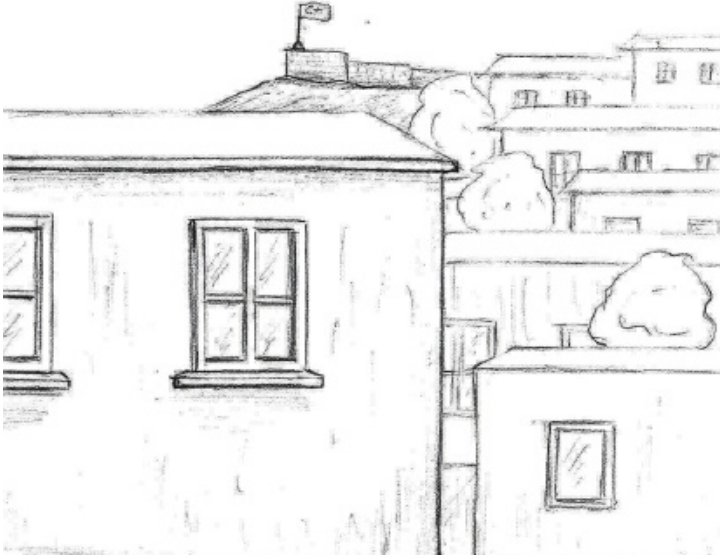
lar. Sonunda Maraşlıya büyük zayıat verdiren bu kilise de ele geçmiş oluyor. Tabii bu, harbin sonuna doğru ve yine de nice zorluklardan sonra olmuş oluyor. Bu mücadelenin sonunda, Habib Çavuş'a o sıkığı mavzer hediye ediliyor. Çete reisleri durumun vahametini anlatarak, mutlaka çan kulesindeki nişancıların vurulmasını istediklerinde, Habib Çavuş:

-”Bana iyi bir mavzer getirin, o gâvurları kulenin deliğinden vururum” diyor. Bunun üzerine eline işte o seçme mavzeri veriyorlar. O da sağını solunu yokladıktan sonra:

-”Hah işte bunuyunan vururum, cücük gimi düşürürüm” diyor ve neticede sözünde duruyor.

Bu mavzer epey bir zaman Habib Çavuş'un evinde duruyor. Daha sonra, damadı Ali Ağdaş'ın evine gidiyor. 1942 senesinden sonra ne oluyorsa; evden kim, nasıl, niçin almışsa ve nereye götürmüşse bilinmiyor. Mavzer bu şekilde kayboluyor.

Habib Çavuş, mavzeri bacaya dayayıp, kuleye sıkarken, bazı çete başkanları, Uzunoluk Hamamı'nın yıllarca tellaklığını yapmış olan Tellak Bekir, Habib Çavuş'un bacısı Sultan'ın kızı Ümmüs, Hamamcı Ziya'nın Medine'de vefat eden bacısı Ayşe ve gizlenmiş vaziyette bulunan birkaç çete bu olayı görmüş ve gördüklerini etraflarına anlatmışlardır. Habib Çavuş, ayrıca, kurtuluştan sonra bir de madalyaya lââyık görülür. Verilen bu Madalyayı da bir ara Kızı Hatice (Ali Ağdaş'ın hanımı)'nin boynuna takarlar. Nasıl olmuşsa, çalınmış mı, düşürülmüş mü bilinmiyor; madalya da mavzer gibi kayboluyor.

Maraş, Türklüğe has olan üstün bir şecaat ve cesaretle, celâdet ve fedakârlıkla iç ve dış düşmanların elinden kurtuluyor. Bayrağımız, Maraş Kalesinde tekrar hürriyetin tadını çıkarırcasına rüzgârla yarışmaya başlıyor.

Aradan tahminen iki sene geçiyor. O eski çete reisleri, Habib Çavuş'un epeyden beri ortalıkta görünmediğini fark ediyorlar ve bir araştırma yapıyorlar. Bekdudiye (Fevzi Paşa) Mahallesinin Uzunoluk semtinde bir konağın kızına âşık olduğunu, kızın ailesi tarafından uygun görülme-yerek verilmediğini ve dolayısıyla üzüntüden tekrar köyüne gittiğini öğreniyorlar. Bu duruma çok içerlediklerinden hepsi de uygun bir zamanda, çete kıyafetlerini giyinip kuşanıp, kalabalık bir heyetle heybetli bir şekilde konağın kapısına dayanıyorlar. Konaktakiler, neye uğradıklarını bilemeden şaşkın bir şekilde

çeteleri içeriye alıyorlar ve ağırlıyorlar. Fevkalade kıymetli ve muhteşem bir heyetin, konağa şeref vermesinin, sebebi hikmetini öğrenince, iyice şaşırıyorlar. Çeteler yer döşeğinde bağdaş kurmuş vaziyette oturuyorken, içlerinden biri, ev sahibinin üzüntülü, şaşkın ve biraz da ürkek bakışları arasında:

-”Fatma hanımefendi kızımızı Allah’ın emri, Peygamberimiz (sav)’in kavli ve İmamımız İmam-ı Azam Ebû Hanife’nin icthadı ile Yenice kale’li Dervişağaların Derviş’in mahdumu Habib’e yarın nikâhlamak ve aynı günde de düğününü başlatmak arzumuzu usulen duyurmaya geldik. Bir gün içinde hazırlığınızı tamamlayın. Allah her iki başlı hayırlı eylesin” deyip, âmîn sesleri arasında sözü kesiyor.

Ev sahipleri, Habib Çavuş’un evi barkı olmayan, işsiz güçsüz biri olduğunu söyleyecek oluyorlar; çeteler büsbütün hiddetleniyorlar. Kızın gönlünün olduğunu kati olarak öğrenmiş bulduklarından, ev sahibine:

-”Sizin kızınızı böyle bir yiğit istiyor da siz daha maldan mülkten bahsediyorsunuz! Düğün yarın başlıyor, bu iş hemen bitecek, vesselâm!” talimatını alınca, akan sular duruyor.

Her şey hazırlıklı olduğundan, sabahleyin Abdallar çifte davul zurnayla ortalığı inletmeye başlıyorlar.

Hiçbir şeyden haberi olmayan Habib Çavuş, gönderilen ulaklar tarafından Maraş’a getiriliyor. Berberdi, hamamdı, elbiseydi (ceketti, şalvardı)

hepsi de öğlene kadar bitiyor. Hatta Uzunoluk'ta bir evde, geçici olarak odası bile döşeniyor. Böylece hayatının en önemli sürprizlerinden birini daha yaşıyor. Habib Çavuş, 1922 yılının başında, ümitlerinin söndüğü, yine bir karlı günde dünya evine giriyor.

Düğün sonrasında, babası Derviş Efendi şehre gelip Şih Turan Mahallesine yerleşiyor. Kızı Hatice:

-”Evimiz, Şih Camiinin kuzey doğu tarafında idi. Yakınında bir değirmen vardı. Nazlı'nın bahçesinin başında idi. Aynı zamanda, sonradan kayınbabam olacak olan, Elbistanlı veya Bahçeci lâkabıyla anılan Osman (Ağdaş)'ın evi ile yanyana idi. Zaten bu yakınlığın bir neticesi olsa gerek, yıllar sonra, beni Elbistanlı Osman'ın oğlu Ali (Ağdaş)'ye verdiler.” diyor.

Habib Çavuş, evli barklı bir adam olduğundan artık boş durmuyor yapıcılık (yapı ustalığı) yapıyor ve geçimini bundan sağlıyor. Teyfik Tulum'un Kanlıdere'nin üstündeki evinin yanında bulunan konağı, Habib Çavuş'un yaptığı söyleniyor. Kızı Hatice:

-”Babam orada ev yaparken bir defa azık götürdüğümü hatırlıyorum. Yine Bertiz'de bacısının bağında sedir büyüklüğünde bir seki taşı yontmuş; bu taş hâlâ yerinde duruyormuş ve yeri geldikçe adı da anılıyormuş. Babam aynı zamanda taş ustalığı da yaptı. Zaten o seki taşının güzel oturaklı oluşu da buradan geliyor. Bir ara ağır bir taşı kaldırdırca “yağı yarılmış” denildi. Bu yüzden epey bir zahmet çekti.” deyip devam ederek:

- “Babam, iri yapılı, sarışın, yiğit biriydi. Görenler oğlu Mehmet’e benzetiyordu. Hakikaten de kardeşim Mehmet; boyu bosu, rengiyle aynen babama benziyordu.” Yine devamla kardeşleri hakkında:

-Babamın anam Fatma’dan biri kız olmak üzere beş çocuğu dünyaya geldi. Bunlar da yaş sırasına göre; Derviş (Kâmil) Mehmet, Hatice (yani ben), Hasan ve Mustafa’dır. Kardeşim Hasan İzmir’de vefat etti, geri kalanı hayattadır. Soyadımıza gelince; soyadı kanunu çıktığı sırada, babama ustalığından ötürü Nacar soyadını vermişler.” dedikten sonra, gözleri yılların ötesinde bir şeyler arıyormuş gibi hafiften bir “of” çekerek:

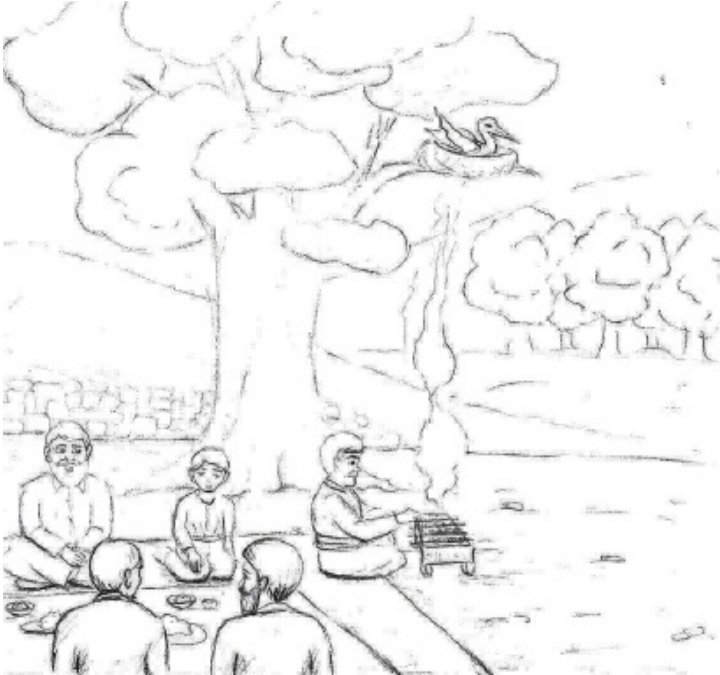
-Ben beş yaşındayken babam ölmüş. Ben, zehherinin yirmisinde doğmuşum. Yani, anamın ve diğer aile büyüklerimin ifadesine göre; hükümet hesabıyla 930 yılının 10 Ocağında doğmuşum. Babam da bundan beş yıl sonra, 1935 yılında vefat etmiş. Mezarı Şeyhadil’dedir. Darendeli Hoca Efendi’nin bir veya iki mezar ötesindedir. Ben eşkâlini kıt hatırlıyorum. Ne hikmetse, sadece gözümün önünde azık götürdüğüm kalmış. Allah gani gani rahmet eylesin” dediğinde uygulandığı nefesinden belli oluyordu.

Maraş Harbi başlı başına bir destandır. Habib Çavuş, bu destanın isimsiz kahramanlarından biridir. Allah cümlesine rahmet eyleye. Âmin!

DİŞİ LEYLEĞİN ÂHI

Karayollarına ait bir ekip, Köse Hasan Köyü'nün  n nden geçen yolun yapımı sırasında Fesih AĞa tarafından bir ögle yemeğine davet edilir. Ekibin, kendi yemeklerini hazırlayan bir seyyar mutfakları bulunduğu halde; ekip başı, ağanın hatırını kıramaz ve davete icabet eder. Böylece bütün yol çalıŐanları, ustasıyla, iŐçisiyle, m hendisiyle ağanın bahçesine dolarlar.

Fesih AĞa'nın talimatıyla, yer sofrası yeŐillik bir yere kurulur. Tozdan, topraktan, gürültüden kurtulan elemanlar, ulu aĐaŐlanın gölgesinde kurulan sofranın etrafına doluŐurlar.

Sofranın kenarında, bir ulu kavağın dibinde kebab yelleyen hizmetkâra, Fesih Ağa:

-”Evladım, o ateşi şuraya kaldır” der. Hizmetkârlardan biri:

-Ağam, burası oldukça dulda, hem de gölgelik de o yüzden buraya yerleştik. Gene nereyi münasip görürsen oraya gidelim. Emrin başım üstüne.

-Evladım, yeri gayet uygun; velâkin bak yukarıda mübarek leylek tedirgin oldu. Günah olur sonra. Ha bakın hatırladım; leyleğin âhı yaman olur ha. Leyleğin âhını almaya gelmez.

-Aman ağam, leyleğe ne ettik ki, âhını almış olalım?

-Bak evladım, görmüyor musun huzursuzluğunu? Bak bak, yuvanın etrafında pervane dönüyor. Mübarek hayvan yerinden yurdundan oldu. Ya, bak bak, dönüp dönüp geliyor, ama konamıyor.

-Allah Allah! Hakikaten leyleğin âhı olur muymuş? Vallaha ağam ben daha yeni duydum. Ama velâkin sen doğru söylersin; demek ki olurmuş. Yaşa ki neler göresin...

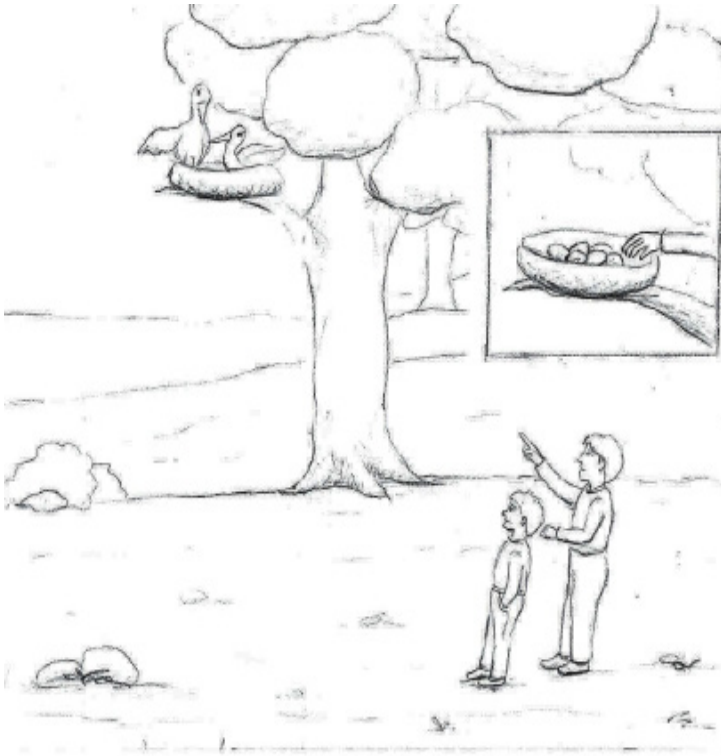
-Olmaz olur mu evlâdım, olmaz olur mu?

Sofranın etrafındaki herkes, ağız birliği etmişçesine “nasıl?” diye sorarlar.

-Peki peki, sofraya hazırlanana kadar şahidi olduğum bir olayı, size kısaca anlatayım. Bu anlatacağım olay 1918 yılında, şu ilerde kavaklar var ya, işte onların yanında olmuştu. Ben o sırada 9 yaşındaydım; velâkin hayra şerre epey aklım yetiyordu. Gördüklerimi gün gibi hatırlıyorum. Olay, köyde

yıllarca anlatılıp durunca, hafızasına kazınmayan kimse kalmadı gibi geliyor. Bunu görenlerin hala hatırladıklarını sanıyorum.

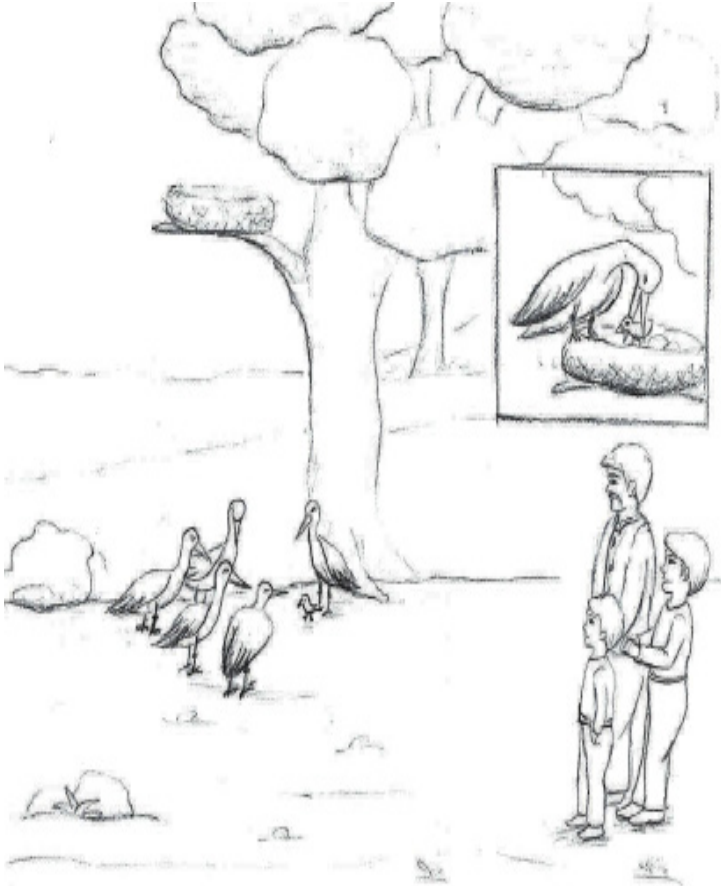
Bir gün, benden birkaç yaş büyük ve bedence de irice bir komşu çocuğu, her zamanki gibi, yaptığı bir şeyi göstermek için şu aşağıdaki kavakların oraya çağırmişti. “bakın bakın” deyip duruyordu. Biz, her zamanki gördüğümüz leyleklerde bir gariplik hissetmediğimizden olsa gerek, “ne var ki ne oluyor ki?” deyip durduk. Bunun üzerine, komşu çocuğu, işi başından anlatmaya başladı.

-Vallahi, merak edip duruyordum; acaba dişi leyleğin altına bir başka yumurta koysan akıbeti ne olur, diyordum. Bir gün cebime bizim gazların yumurtasından birini koydum, kavağa çıktım. O sırada yatan dişi leylek olsa gerek, yuvadan uçtu, epey öteye gitti. Ben de hemen leyleğin üzerinde yattığı sıcak yumurtalardan birini alıp cebimdeki gaz yumurtasıynan değiştirdim. Aşağıya indiğimde, cebimdeki sıcacık leylek yumurtasını elime aldım, uzağa doğru fırlattım, Merak bu ya; fırlatıp kırdıktan sonra, tekrar vardım, cücük var mı diye baktım; yumurtanın sarısı, beyazı belliydi, cücük emaresi yoktu veya ben görememiştim. Derken aradan epey zaman geçti, ama arada sırada gözetliyordum, bir şey göremiyordum. Fakat bugün, yukarıda bir nizah olduğunu sanıyorum. Bana öyle geliyor ki, o gaz yumurtasından cücük çıktı, erkek leylek de dişisine; “Allah Allah, bu nasıl bir mahlûk böyle? Değil bizim sülalemizde, neslimizde dahi böyle bir mahlûkata şahit olmadım. Bunun hikmetini bana anlat, yoksa halin yaman olur. Sabah hı-sım akraba bana sorarsa, ben ne diyeyim. Benim aklım bu işe yetmedi, bu işi ancak sen çözebilirsin. Doğru söyle, iyiyse de kötüyse de mesele aramızda kalsın. Bu, sanırım aşağıdaki mahlûkattan birine benziyor; aşağıya bırakırız, meseleyi unutturuz. Aksi takdirde mecburen mahkemeye intikal edecek ki, o zaman şöyle veya böyle ceremesine katlanacağız.” dedi.

Bakın bakın, erkek leylek yuvaya oturuyor; bakın dişi de kalkmaya çalışıyor. Veya erkek kaldırmaya çalışıyor. Belki de ihtiyacını görmek veya bi-

raz açılmak için kendi gidecek, erkeğini de yerine oturtturacak. Bakın dişi gitti ama erkek bir türlü cücüklerin üzerine oturamıyor. Yavrularının içindeki bu nesne neyin nesi acaba? İn mi, cin mi, derler ya o hesap. Bakın hemen dişi geri geldi, erkek de uçup gitti. Vallahi sizi bilmem ama ben bu işte bir gariplik hissettim. Durun durun bakalım. Bir tarafa gitmeyin! Erkek boşuna uzağa gitmedi, geri gelir o. Dişisi ikna edemedi gibi geliyor.

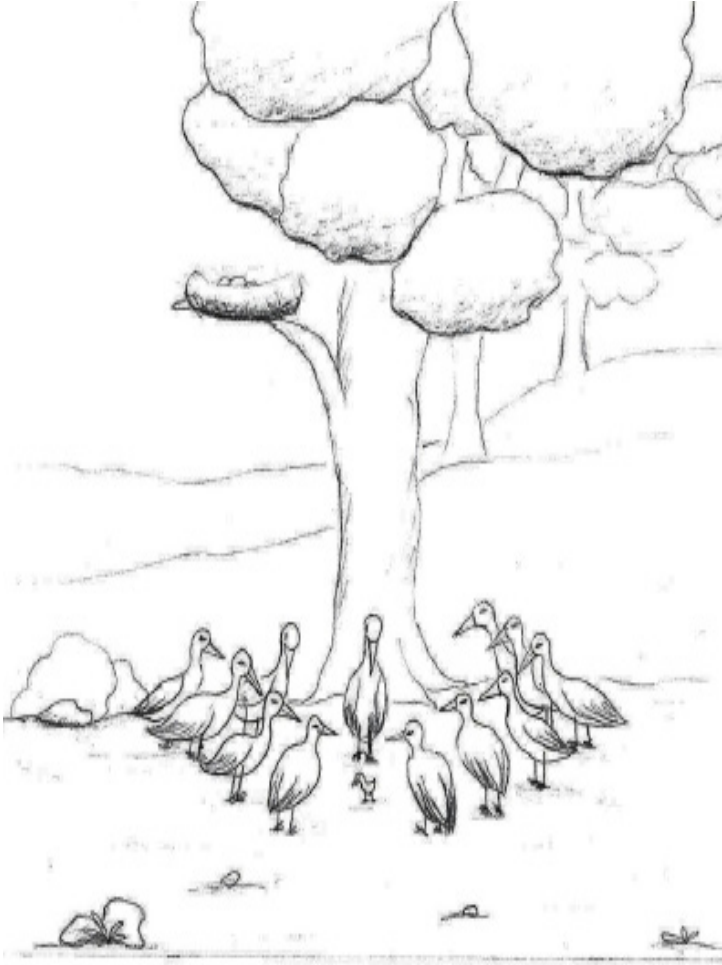

Haa bakın demedim mi ben? Bakın bakın, üç tane leylek almış gelmiş; Allah Allah, ağacın dibine kondular yahu. Aha erkek geri yukarı çıktı! Tevbe estağfurullah, gaz yavrusu galiba, ağzındaki gaz cücüğünü aşağıya indiriyor. Dişi leylek de aşağıya iniyor. Demedim mi size, hıı demedim mi? Eyi bakın, asıl bundan sonra dananın guyruğu gopuyor.” diye ballandıra ballandıra, eke eke konuştu.

Gerçekten de olağanüstü bir şeyleri biz de fark etmeye başlamıştık. Üç beş derken, 15-20 kişi olmuştuk. Komşu çocuğu, Hasan mıydı neydi adı, pek hatırlayamıyorum; hareketli bir şekilde konuştukça yanımızdaki kalabalık irili ufaklı çoğalmaya başladı. Çünkü kalabalığı merak eden geliyordu. Üstelik gelenlerin merakı dinmiyor, bir kat daha artıyordu.

Leylekler, ağacın dibinde bir düzen içinde duruyorlardı. Erkek leylekle beraber gelen üç misafir leylek karşılıklarına kaz yavrusunu ve dişi leyleği almış, takır takır konuşuyorlardı. Hele o üç leyleğin gagalarının şakırtıları ta yukarılara kadar duyuluyordu. Artık, doğru veya yanlış adına Hasan diyeyim. Bu sefer adına Hasan dediğim komşu çocuğu gibi, bizi de merak sarmıştı. Hepimiz, bunların öylesine bir sohbet olmadığını fark edebiliyorduk. Nitekim gelişen olaylar bu düşüncemizi doğruluyordu. Biz bunları düşünüp konuşurken, birden üç leylek kanatlarını çırparak ağacın dibinden uçup gittiler. Bu arada dişi leylek de yuvasına uçtu. Erkek leylek de, kaz yavrusunu ağzına aldı, yuvaya bıraktı ve ondan sonra uçtu gitti.

Kimimiz, aha mahkeme bitti; kimimiz de sohbet veya muhabbet bitti, deyip, yorumları çoğaltmaya başladığımız bir sırada hepimizi esaslı bir şekilde şaşırtan gelişmeler oldu. Gereğinden fazla bağrışmalar olmuştu ki, kalabalığımızı on on beş kişi daha eklendi.

Evet, ağacın dibine bu sefer on kadar leylek geldi, kondu. Bazı zamanlar erkek leyleği seçebiliyorduk. Meselâ şimdi, dışisini yanına, kaz cücüğünü de ağzına alıp aşağıdaki leyleklerin önüne inen bu leyleğin erkek leylek olduğunu anlayabiliyorduk. Onun böyle ayrıcalıkları vardı. Şuna da bir karar vermiştik ki, bu bir sohbet veya muhabbet işi değildi; bal gibi mahkeme işiydi ve dişi leylek kaz cücüğünün hesabını veriyordu.

Dişi leylek kavağın dibinde, yavru da onun önünde duruyordu. Erkek leylekle beraber on leylek de hilal biçiminde dişi leyleğin önünde dizilmişlerdi. Yine gagaları, “tak tak tak, şak şak şak!” etmeye başlamıştı. Hani yorumlarımız netleşti, demiştim ya, bu sefer sahiden mahkeme-i kübra kurulmuştu. Bu ceza ağır ceza mahkemesi idi...

Kaz yavrusu olup bitenden habersiz, dişi leyleğin ayakları dibinde ayakta durmaya çalışıyordu. Dişi leylek de ifade verirken herhalde buram buram durmadan ter akıtıyordu. Muhakeme 3-5 dakika devam etti. Biz onlar üzerine konuşuyor ve hatta ahkâm kesiyorduk. Hatta heyecandan yerimize oturup sakin sakin seyretmeyi bile canımız istemiyordu. “Noluyor oğlum?” diye sorup içimize karışan yaşlılar bile yere oturmuyorlar, ayakta herkesin heyecanını paylaşıyorlardı.

“Aha gelirler, aha giderler, uçarlar, uçacaklar!” deyip duruyorduk; lâkin neticeden bahsetmek daha kimsenin aklına gelmemişti. Belki, Hasan’ın aklına gelmişti de zamanını bekliyordu. Biz yine “uç-

tular, uçuyorlar, daha kalabalık gelecekler!” derken, erkeğin beraberinde getirdiği on leylek, birden uçuverdiler. Öncekiler gibi, yine aynı tarafa uçup gittiler. Dişi leylek yine yuvasına uçtu; kaz cücüğünü de erkek leylek aynen gagasına alıp aynı şekilde yukarıya, yuvasına götürdü, bıraktı. Ama yine o da öbürlerinin istikametine uçtu gitti.

Dişi leylek, yuvasına konan o masum yavruyu, diğerleri gibi altına aldı ve ana şefkatiyle ısıtmaya başladı. Ne gariptir ki, “bu başıma gelenler hep senin yüzünden oldu!” deyip, ona herhangi bir zarar vermedi. Ana, anaguzusuna eziyet eder mi? “Ananın bastığı yavru incinmez” denir; bunca sıkıntının arasında, bu yavru da incinmedi.

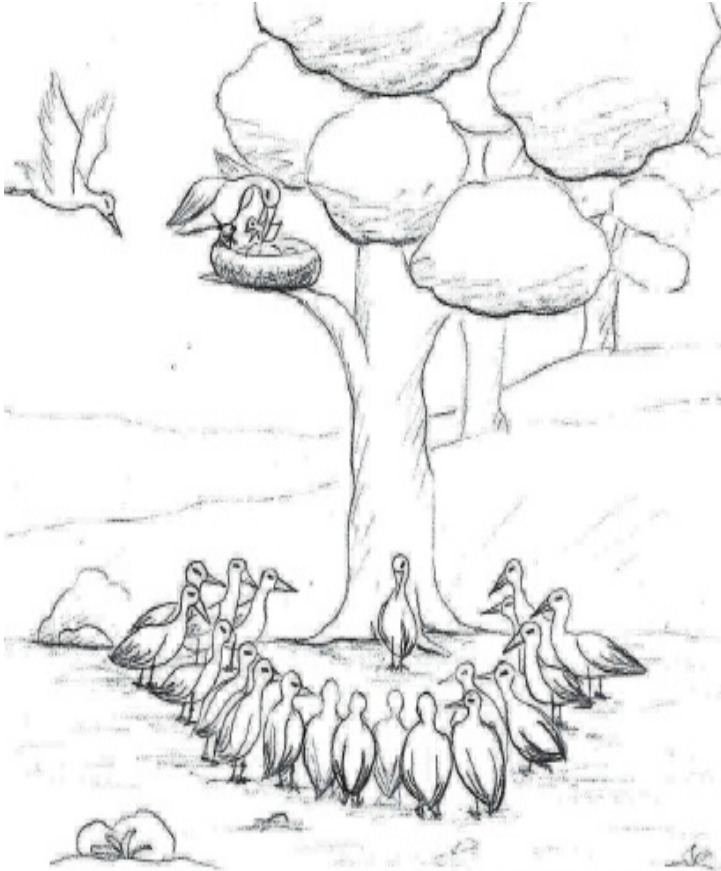
Bahis koyulaşmıştı. Olayı başından beri seyredenler Muhakemenin daha bitmediğini ileri sürüyorlardı; sonradan gelenler ise, “dağılın dağılın, leylekler uçtu gitti” yorumunu yapıyorlardı. Her şeye rağmen bunların da gitmeye niyeti yoktu. Hasan, yaşına başına bakmadan, filozof gibi yorum yapıyor, ders veriyordu. Hayret, herkese kendini dinletmesini biliyordu. Sesinin tonunu, mimikleriyle gayet güzel ayarlıyor, elini kolunu sallayarak bayağı etkili oluyordu. Yine bütün milletin dikkatini çekti ve anlatmaya başladı.

-”Şimdi erkek gidecek, daha büyük mahkeme azalarını getirecek veya akrabayı taallukatını çağırarak; konuyu bir daha enine boyuna tartışacaklar, öylece karar verecekler. Mahkeme heyeti mi diyeyim, yoksa aile meclisi mi diyeyim, elbette bir kara-

ra varacaklar; öyle gel git, gel git diye sürüp götürmeyecekler. Ama neticede nasıl bir karar çıkar, bunu bekleyip göreceğiz. Yani mutlaka göreceğiz demek istiyorum.” diyordu ki, çocuğun birinin bas bas bağırdığı duyuldu.

-”Aboo! Bakın bakın, bütün leylekler buraya geliyor!”

Çocuğun gözleri keskinmiş; pek çoğunun belli belirsiz gördüğü o uzaktaki karartıyı iyi seçmişti.

“Geliyorlar, geliyorlar! Yaklaştılar, yaklaştılar!” derken, leylekler ayan beyan ortaya ıktılar. İyice yaklaşınca sayılarını bile bildik. Tam yirmi bir tane idi. Hasan, “erkeği saymayın, gelen leylekler yirmi tane!” deyip, kesip attı. Yirmisi de kavağın dibine kondular. Ağacın başına gelinceye kadar, erkek leylekle beraberdiler; sanki erkek leylek, diğerlerine “siz kavağın dibinde bekleyin, ben de bizimkiyle beraber o garip Şeyi indireyim” demişti. Aynen öyle de oldu. Erkek leylek, gagasıyla kaz yavrusunu indirdi; yanında da dişi leyleği getirdi, önlerine bıraktı ve kendisi de kenara çekildi. Gene önceki gibi, hilal Şeklinde dizili leyleklerin önünde, kaz yavrusuyla dişi leylek beklemeye koyulmuştu. Dişi leylek, boynu bükük bir Şekilde, hazır ol vaziyetinde duruyordu. Yavru ise, dünyadan habersiz, anne leyleğin ayağının dibinden bir yere kıpırdamıyordu.

Yine sorgu sual başlamıştı. Takırtılar, Őakırtılar birbirini kovalıyordu. Nasıl bir iletişim kuruldu, bilemiyorum; leyleklerde de bizde de bir sessizlik hâsil oldu. Pür dikkat oraya eğilmiş, bakıyorduk. Gerçi bizi yönlendiren biraz da Hasan oluyordu. O, bilmişin biriydi, sanki vaziyeti kendi ayarlıyordu. Doğruyu söylemek gerekirse, hani dediği de çıkıyordu. Herkesin dikkat kesildiği anda, onları celbetmeyi biliyordu. Yine öyle bir beklenti içine girdiği, heyecanından belliydi. Yine o:

-”Bakın bakın, temaşa yeni başladı. Vallaha da, billaha da hüküm saati başladı. İsterseniz bana kötü söyleyin, karar bugün verilecek, diyorum. Bu saat, bu oturumda ipler kopacak, kozlar paylaşıla-

cak. Allah dişi leyleğin yardımcısı olsun.

Bakın, konuşma bitti. Bakın, baş hâkim dişi leyleğe son sözünü söylüyor galiba. Yanına yaklaştı, yaklaştı bakın. Demedim mi size, dananın kuyruğu kopuyor, diye. O ne, aa, bir şey demedi. Bir şey oldu zahar ne bileyim. Utanmadın mı, dedi, vurdu galiba. Yok yok, bunun cezası ölüm, dedi ve siftahı da kendi yaptı galiba. Eee, aynen öyle oldu. Bakın uzun gagasıyla bir defa vurdu, geri yerine gitti.

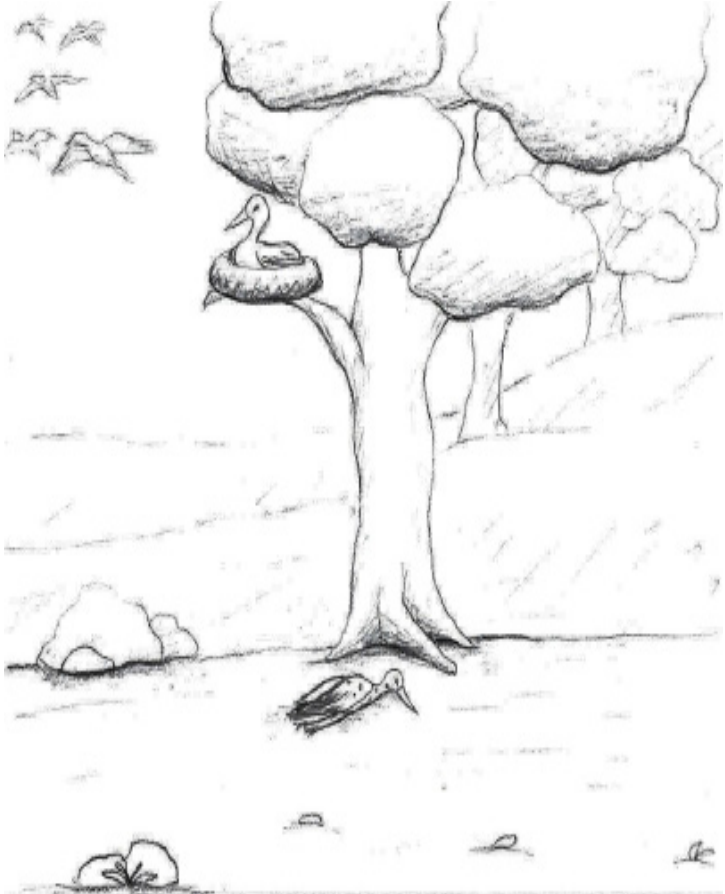
Allah Allah! Aynen dediğim gibi yahu, değil mi uşaklar? Bakın herkes birer ikişer vurup geri çekiliyor. Hayret, dişi leylek, delik deşik oldu, ses de çı-karmıyor yahu... Değil mi yahu, kıpırdamıyor değil mi. Ses çıkardı mı heç. Bu kadar olmaz yahu! Durun yahu, ne vuruyorsunuz? Vallahi onun günahı yok, değil mi uşaklar? Heç günahı yok, masum o! Bu kadarı da gaddarlık değil mi arkadaşlar. Ali dayı Allah aşkına haksız mıyım? Bir taş getirin de şunları kovak yahu! Vallahi ganıma dokundu, yazık yahu!” diyerek iyice ciddileşmişti.

Kızgınlığı her halinden belliydi. Bir ucu kendine dokunduğundan olsa gerek, en fazla sıkıntıyı o çekiyordu. Herkes gerçekten üzölmüştü, ama o aynı zamanda sinirleniyordu.

Mesele anlaşılmıştı. Baş leylek diyeceğim ona artık, o hükmünü vermiş ve kenara çekilmişti. Biri-miz hariç, herkes put gibi dikelmiş, olanı biteni seyrediyordu. Buna içimizden acımayan yoktu. Herkes, birer ikişer vurduktan sonra, işleri bitmiş olmalı ki, geriye dönüp bir iki kanat çırpmasıyla uç-

tular, gittiler. Dişi leyleğin kanadının altına kısılan kaz cücüğü bile, sanki bir suçludan kurtulmak ister gibi çaba gösteriyordu. Gözleri keskin olanlar öyle diyordu.

Erkek leylek bu yavruyu evvelki gibi, yine ağzına aldı ve yukarıya yuvaya çıkardı. Allah'ın işine bakın, o ağzı açık bekleyen yavruları anasız bırakıp gitmedi; bir ana şefkatiyle onları topladı ve üzerlerine yavaşça oturdu.

Dişi leylek kavağın dibinde öylece yatıyordu. Adalet yerini bulmuştu, doğru. Adaleti yanılanlar acaba neyi bulacaklardı. Kim bilir neyi? “Ölen bir ölmüş, ağlayan iki” denir. Dişi leylek bir öldü, acaba onu öldüren kaç defa ağlayacak ve kaç defa ölecekti? Kim bilir kaç defa?

Pek çoğumuz bayağı ağlamıştık. O yaşımda etrafıma baktım da, “ölüye ağlamaz, diriye gülmez” derler ya, hah işte öyle adamlar gördüm.

Leyleğe gelince; hani yanıltılmış dünya adaletinden, ilâhî adalete sığınan ve öylece güler yüzle dimdik ayakta ölen bahtiyarlar gibi öldü. Meclisin hükmüne isyan edenlerin ilki olmamak için, töreye boyun eğdi. Hiçbir iş, kanunsuz töresiz olmaz, olmamalı da.

Artık Hasan’ın yerine yaşlılar konuşmaya başlamıştı. Demek ki artık tecrübenin konuşma sırası gelmişti. “Eksiği gediği olsa da töresiz olmaz” diyorlardı.

“Adam adamın şeytanı, adam adamın rahmanı” denir ya, leyleği öldüren Hasan, galiba şeytandan bile dost bulamadı. Ne garip, adam olacağına büyüdükçe cüdam oldu.

Beş on kişi kavağın dibine doğru koşup gittiler. Ben gitmemiştim. Eve giderken, yanımdaki yaşlılardan biri “ah yerde kalmaz” deyip duruyordu. Bu söz yıllarca köyde söylendi durdu. Ah yerde kalmadı, köylünün dilinden de düşmedi.

Bu olaydan hemen hemen bir buçuk yıl sonraydı; bir gün kapımıza komşulardan biri gelip, ba-

bamdan biraz kireç istedi. “Ağa, olursa sizde olur... Biraz kireç lâzım oldu da!” dedi. Babam da:

-Hayırdır inşallah, neye lâzım oldu ki? Badana falan mı?

- Hayır Ağa öyle değil.

-Anlamadım ama neyse.

-Kusura galma ağam, diyemedim.

-Neyi diyemedin evladım?

-Hani geçenlerde, sözüm ona itin biri, bizim gomşunun babayığit oğlunu ısırmıştı ya!

- Eee!

-Affedersin, sözüm ona, it guduzmuş ölmüş. Herkes gorhup duruyordu, gorktuğumuz başımıza geldi. Oğlanda da guduzluk emareleri başlamış. Bunun üzerine, bir odayı boşaltıp oraya hapsetmişler. Orada “bağıra bağıra öldü” diyorlar. Çok çabalamış, yürekleri dağlamış. Allah kimsenin başına vermesin!

-Âmin! Tuh yazık olmuş. Allah rahmet eylesin.

-Âmin, ağam!

- Bakale, bu oğlan, şu leyleği öldüren oğlan değil mi? Hani öyle deniliyordu ya.

-Hee hee, işte öyle deyip duruyorlardı, adı öyle galdı.

Babam, hafiften:

-Allah Allah! Allah Allah! Allah'ın işine bak, leyleğin ahı yerde kalmadı. Allah Allah!

-Buyur ağam, bir şey mi dedin!

-Yok yok evladım, bir şey demedim. İçeri git de teyzen versin. Tandırın yanında iki üç kilo vardı.

Babam hala mırıldanıyordu:

-Ya işte böyle, ah yerde kalmaz... “Men dakka dukka” demişler.

Ya gençler, işte bizim leylek hikâyesi böyle bitti. Leyleğin ahı yerde kalmadı.

-Bir şey daha söyledin amma anlayamadık, cahilliğimize bağışla; o neydi ağa?

-Eden bulur evlâdım, eden bulur...

Herkes üzülmüştü, Fesih Ağa'nın anlattığı bu kıssadan “hisse aldık” diyenler bile oldu. Hele biraz önceki hizmetkâr, bunu duyar da durur mu?

-Ee Ağam, derhal yerini değiştiririm. Yeter ki Hacı Leylek rahatsız olmasın.

Bir işçi:

-Yahu sahiden bu mübarek hayvanlara neden “Hacı Leylek” denir, bilemiyorum. Sahiden aranızda bilen biri var mı? Bu adı kaç yerde duydum. Sahiden bunlarda bir hacılık var mı?

Başka bir işçi:

-Kusura bakma ağam, sen büyüksün, görmüş geçirmiş bir adamsın diye soruyorum. Mazuratımı bağışla, sahiden bunlara neden “Hacı Leylek” deniyor? Ben de merak ettim de?

-Estağfirullah evladım, bildiğimiz bir şeyi niye saklayalım. Evvelemirde şunu bilelim ki, Allahu Teâlâ (cc), Hac farızasını yalnız insanoğluna farz buyurmuştur. Buna gelince, doğrusunu isterseniz,

bu meselenin dibini ben de bilmiyorum. Benim malumatım; mübarek hayvanların, kışın dünyanın dört bir bucağından Arabistan gibi sıcak yerlere göç ettiğiidir. Bizim kuzey tarafımızdaki, yani Moskof ve çevresindeki leylekler Arabistan havalisine giderken, bizim memlekettekiler de onlara katılır gidermiş. Yani sonbaharda Arabistan havalisine göç edilirmiş. Yemen civarına kadar gidip, tekrar baharda eski yerlerine avdet ederlermiş. Sanırım, gelip geçerken Kâbe ve civarını görmüş olacaklarından, kendilerine bu ad verilmiştir. Üstelik donlarındaki beyazlık, ihramı hatırlatmaktadır. Benim bildiklerim bunlardan ibarettir. Ama isterseniz, Karacaoğlan'ın Leylek üzerine söylediği bir destanı var; yıllar önce çocukken ezberlemiştım, bunu okuyabilirim. Vaktinde bibim (halam) ezberletmişti. İnşallah unutmamışım.

Yemek ve kebaplar tam önlerine geldiği bir sırada, Fesih Ağa, o tok sesiyle şiiri tane tane okur ve ondan sonra yemeğe başlarlar...

İÇİNDEKİLER

Takdim / 5

Yüz Yaşın Sırrı / 7

Dikenden Haber Ver / 19

Habib Çavuş / 45

Dişi Leyleğin Ahı / 61

